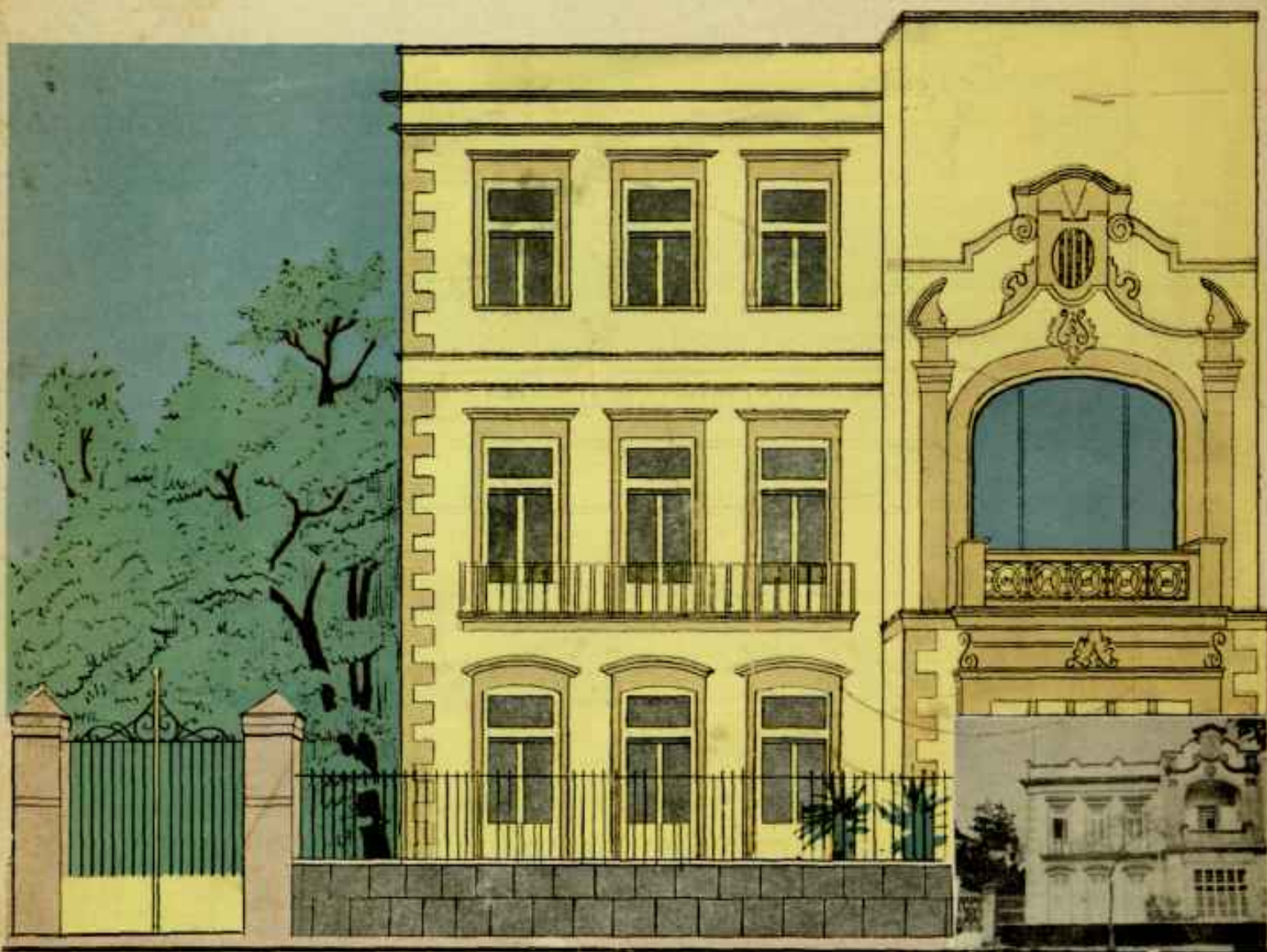

Corfeó atalà

número 49

portantveu dels
catalans de mèxic

UAB
Unió Arxius de Comunicació
General
CEDOC

JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA

**ANY 115 DE LA SEVA RESTAURACIO
MEXIC, D. F. 1973**

PROGRAMA GENERAL D'ACTES [NOVEMBRE 1973]

DIVENDRES 9, a les nou de la vetlla. Alliance Française, Sòcrates 156 (Polanco). Recital de danses per l'Esbart Dansaire de l'Orfeó Català de Mèxic sota la direcció de Xavier Torroja.

<i>Trencalansa</i>	PRATS DE LLUÇANÉS
<i>L'Espolsada</i>	PREMIÀ DE DALT
<i>Les Rentadores</i>	ALTA CONCA DEL LLOBREGAT
<i>L'Entrellçada</i>	ROSSELLÓ
<i>La Marioliana</i>	AIGUAFREDA
<i>La Morisca</i>	GURRI DE LA SAL
<i>Les Ninyeres</i>	EMPORDÀ
<i>Suïte Clàssica Catalana</i>	MÚSICA: LLUÍS ALBERT

Vestuari: A. ARTÍS Coreografia: I. RIBERA

DISSABTE 10, a les onze del matí. Visita al Museu de San Carlos, Puente de Alvarado 50, on hi han exposades diverses obres clàssiques de pintura catalana.

A dos quarts de set del vespre. A l'estatge de l'Orfeó Català, Bolívar 31 2on. Conferència "Paraules sobre Maragall", pel professor de la U.N.A.M. Ramon Xirau.

DIUMENGE 11, a les dotze del matí. Guàrdia d'honor i ofrena floral al Monument de la Independència, Passeig de la Reforma.

A dos quarts de cinc de la tarda, Festa del Jocs Florals a l'Auditori del Museu Nacional d'Antropologia, Bosc de Chapultepec, amb la participació de la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic sota la direcció de Marta García Renart.

A dos quarts de vuit del vespre, Explanada del Museu d'Antropologia. Ballada de sardanes.

A les nou de la nit, Sopar de Germanor al Restaurant Ambassadeurs, Passeig de la Reforma 12.

ORDRE DE LA FESTA DELS JOCS FLORALES

Auditori del Museu Nacional d'Antropologia
[Diumenge 11 de novembre de 1973. A les 4.30 p.m.]

1. Obertura de l'acte

Cant a la Senyera LLUIS MILLET - J. MARAGALL
[per la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic]

2. Discurs del President del Consistori, Dr. Pere Bosch Gimpera.

3. Memòria de la Secretària, Sra. Francesca Domingo d'Ollé.

4. Lecture del Veredict.

5. Obertura de la plica del poeta guanyador de la Flor Natural i proclamació de la Reina de la Festa.

6. Entrada de la Reina de la Festa, acompanyada del poeta guanyador de la Flor Natural, dos membres del Consistori i la seva Cort d'amor.

7. Lectura de la poesia guanyadora de la Flor Natural, pel seu autor o un seu representant.

8. Concert per l'Orfeó-Català.

Pitchou oure Popular provençal. Versió B. SAMPER
Jovenivola LLUIS MILLET-LLUIS MILLET
Les Ones MARTA GARCIA RENART-LAURA GARCIA RENART
Empordà i Rosselló E. MORERA-JOSEP SEBASTIÀ PONS

[per la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic]

9. Lectura de les poesies guanyadores de l'Englantina d'Or i la Viola d'Or i Argent, pels autors o els seus representants.

10. Discurs de gràcies per la mantenedora Núria Parés.

Els Segadors-Himne nacional català Versió: B. SAMPER
Himne Nacional de Mèxic Versió: B. SAMPER

[per la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic]

COMITE D'HONOR

PRESIDENTS

SR. ING. VÍCTOR BRAVO AHUJA, *Secretario de Educación Pública*
SR. LIC. OCTAVIO SENTIES, *Gobernador del Distrito Federal*
MESTRE PAU CASALS †

MEMBRES

SR. ENG. ANTONI M. SIBERT, *Delegat del President de la Generalitat de Catalunya a Mèxic.*
SR. FRANCESC FARRERAS I DURAN, *President del Parlament Català.*
SR. DR. CÉSAR PI-SUNYER, *President de l'Orfeó Català de Mèxic.*
SR. DR. GONZALO AGUIRRE BELTRÁN, *Sub-Secretario de Cultura Popular Extraescolar.*
SR. LIC. MIGUEL ALVAREZ ACOSTA, *Sub-Secretario de Radiodifusión.*
DR. GONZALO BÁEZ CAMARGO.
DRA. GLORIA CABALLERO, *Directora General de Asuntos Culturales de la Secretaría de Relaciones Exteriores.*
SR. ING. ANSELMO CARRETERO.
MR. PIERRE EMMANUEL, *Membre de l'Académie Française, Président de l'Association Internationale pour la Liberté de la Culture.*
DR. RAMÓN DE ERTZE GARAMENDI.
DR. EDCARD NICOL, *Professor de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic.*
SR. LIC. RAÚL NORIEGA.
SR. ARQ. LUIS ORTIZ MACEDO, *Director General del I.N.B.A.*
SR. DR. JOSÉ PUCHE, *Ex-Rector de la Universitat de València.*
MR. DENIS DE ROUGEMONT, *President del Centre Europeu de la Cultura.*
DOÑA AMALIA SOLÓRZANO DE CÁRDENAS.
SR. FELIP TEIXIDÓ.
MR. PIERRE VILAR, *Escriptor, professor a la Sorbona.*

CONSISTORI

DR. PERE BOSCH GIMPERA, *President.*
PROFESSORA PALMA GUILLÉN DE NICOLAU.
NÚRIA PARÉS, *Poetessa.*
PERE FOLX, *Escriptor.*
AGUSTÍ CARRUJA, *Escriptor.*
RAMÓN PALAZÓN, *Advocat.*
PROFESSORA FRANCESCA DOMINGO D'OLLÉ, *Secretària.*

COMISSIÓ ORGANITZADORA

MANUEL ALCÁNTARA I GOSSART, *President.* ANTONI FROLES †, *Tresorer.*
DALMAU COSTA. LLUIS MOLES. ANTÒNIA PI-SUNYER DE GERHARD.
RAMON FARRIGAT. PAU RUIZ. JOAN POTAU. MERCÉ A. DE FRANCÉS,
Secretària.

SUMARI

	PÀG.
Portada — Projecte de façana de la "Nova Llar Catalana".	
Gràcies, senyor President	3
Mèxic i Franco, per <i>Agustí Cabruja</i>	4
Picasso (1881-1973)	5
La terra mare, per <i>Marin Civera</i>	6
Ha mort Antoni Peyrí	6
Mèxic, per <i>E. Soler i Godés</i>	8
Catalunya i els seus cantaires, per <i>J. B.</i>	8
Paraules de Martí Esteve	9
Jocs Florals de la Llengua Catalana — Ginebra, 1972	10
Traducció d'una obra de Maruxa Vilalta	13
"Nova Llar Catalana"	14
Jocs Florals de la Llengua Catalana — Mèxic, 1973	16
Plànols de les tres plantes de "Llar Catalana"	18
Homenatge pòstum a Antoni Dot i Arxer	19
Caricatura d'en Cesc	25
D'ací i d'allà	26

ORFEÓ CATALÀ — Revista

Juny de 1973

Precio \$ 3.00

Autorizada como correspondencia de segunda clase por la
Dirección General de Correos con fecha 30 de noviembre de 1962.

Editor i direcció: INSTITUT CATALÀ DE CULTURA Redactor en Cap: AGUSTÍ CABRUJA
Redactors: CÈSAR PI-SUNYER, M. ALCÀNTARA GUBART, JOAN POTAU, RICARD ALTABA,
RAMON PALAZON, FIDEL MIRÓ, MARIAN ROCA i PAU RUIZ.
Secretari: S. ORTIZ Administrador: ANTONI OLLÉ i OLLÉ
Dirección y Administración: Calle de Bolívar 31, 2º — México 1, D. F.
Los autores son responsables del contenido de los artículos que firman.
IMPRESIONES RODAS, S. A. Comonfort 48-45, México 2, D. F.

SUS CARTAS SERAN OPORTUNAS SI UTILIZA EL SERVICIO DE ENTREGA
INMEDIATA

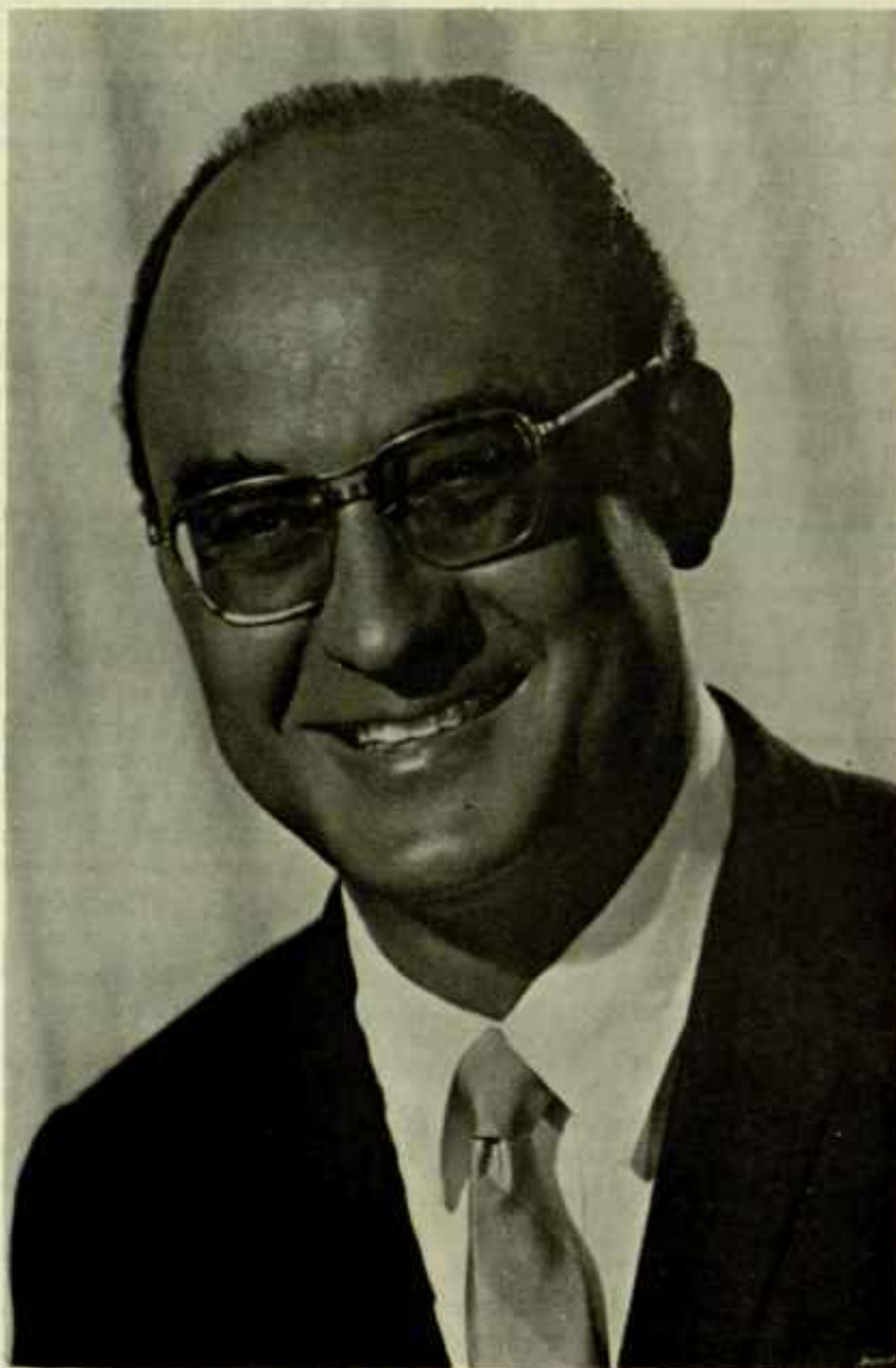
Restaurant de L'Orfeó Català

ENCARREGUEU EL VOSTRE ARRÓS
CELEBREU-HI LES VOSTRES FESTES

SERVEI A DOMICILI

Bolívar 31, 2on.
Mèxic, D. F.

Tels. 5-12-80-24
5-12-48-55

*Gràcies, senyor President, per la ratificació clara i enèrgica de
l'actitud exemplar de Mèxic enfront de la dictadura franquista i
a favor de les llibertats humanes i de tots els pobles.*

MEXIC I FRANCO

L'endemà mateix que el President de Mèxic havia fet aquestes declaracions a un periodista espanyol, a París (quan hi estigué tres o quatre dies en visita oficial, procedent de Canadà, d'Anglaterra i de Bèlgica, i de pas cap a Rússia i a la Xina), fou objecte per part de la premsa franquista de Madrid d'una violenta campanya d'atacs, arribant fins i tot a l'insult personal.

Per què tanta fòbia i rancor?

Els editorialistes dels periòdics "Arriba", "Informaciones", "Ya", "ABC" i "Hoja del lunes", sempre amatents a complaure a l'amo i senyor del Pardo, que equival a dir del país, vociferaren paraules tan plenes de verí contra el llicenciat Luis Echeverría, donades a conèixer ací a través de les agències informatives internacionals, que difícilment seran oblidades; vingueren a avivar un caliu que semblava gairebé apagat.

El cert és que el jove i dinàmic President, fet i fet, no féu sinó que reiterar al senyor Laborde, enviat especial de l'Agencia Española de Prensa, una posició que els governants mexicans han vingut sostenint sense cap variant des de l'enderrocament de la nostra República, fidels a una qüestió de principis ideològics i a uns sentiments que, especialment nosaltres els exiliats, per la part que ens toca, hem d'agrair eternament.

* * *

Els elements oficials de Madrid acostumen a treure a relluir, com a arguments de pes en el seu persistent i obsessionant anhel de veure restablertes

"...Relaciones no inmediatas sino mediatas, relaciones que significarán que una interrupción habrá sido, por las razones expuestas, un lapso breve a través de una relación de siglos, que es lo que importa en armonía con los factores permanentes, y no por las divergencias provisionales y transitorias que han hecho que México se decida a adoptar la política conocida e invariable que hoy me ha permitido, a los españoles dignísimos, eminentes intelectuales, generosos maestros universitarios, algunos de ellos que han vivido años pasados en México, que disfrutan ahora de la hospitalidad francesa, ratificarles la solidaridad del pueblo y del Gobierno a la República Española, y la idea de la República en sí".

les relacions diplomàtiques, els vells llaços d'amistat que existeixen entre Espanya i Mèxic.

És clar que hi ha profunds vincles històrics, intel·lectuals i espirituals, la familiaritat de l'idioma, de sang i de fe; ningú no ho nega ni ho discuteix.

El que passa, com ja s'ha dit i repetit insistentment, en veu ben alta, és que una cosa és el general Franco i la seva dictadura, i l'altra el poble.

Això ells ja ho saben, no són tan còdids o ingenus per a no saber-ho; els ha llegut de comprovar-ho de prop i abastament en els milers d'homes bons que els piquets d'execució afusellaren, i els molts que encara hi ha reclosos en les presons i en els presidis, i també amb les freqüents manifestacions públiques de protesta, que a voltes ni amb el foc dels fusells de la guàrdia civil poden frenar el seu pas.

* * *

L'actitud de Mèxic els puny, els acusa i els condemna, és una veu viva i poderosa que segueix proclamant davant el món la seva illegalitat, la seva usurpació i els seus crims.

Han mogut cel i terra per a poder tenir relacions diplomàtiques amb Mèxic; és fàcil d'imaginar en quines altes influències han recorregut i les mil intrigues que han dut a terme per a aconseguir-ho.

Quan, ara fa tres anys, va morir el plorat ex president Lázaro Cárdenas, el gran apòstol civil dels humils, creien i ho esperaven eufòricament que seria un fet. Fins el nostre botifler Josep Ma. Massip ho va publicar a l'"ABC", amb bombo i platets, en una de les seves cròniques enviades des de Washington; però els fallaren tots els pronòstics i esperances.

Mèxic lluità i sofri a través de la seva història; a costa de molta sang i sacrificis pogué esdevenir el que avui és.

És per això que el Govern i el poble mexicà no veuen amb bons ulls a Franco i el seu règim; i, en el fons, digui's el que es vulgui, els atreu i els simpatitza més l'Espanya liberal, nascuda de les Corts de Cadis i de la Constitució de 1812, inspirada en alguns aspectes en les idees de la Revolució Francesa, que en tenia sobretot dues de molt belles: la de la Llibertat i la dels Drets de l'Home.

* * *

L'esperit de la República perdura, viu i batega a dintre i a fora del país.

És una flama elevada i lluminosa que cada dia que passa abranda més els cors.

Si no fos així, vosaltres creieu que els prohoms del periodisme franquista s'entretindrien escrivint articles de tan baix to contra el President de Mèxic, amic sincer i fervorós dels exiliats i de les nostres Institucions, i els guàrdies i els policies haurien recorregut en massa per les principals avingudes de Madrid passejant el cadàver d'un agent de la repressió, assassinat a punyalades el dia Primer de Maig, i cridant rabiosos d'odi i de venjança: "*¡Acabemos con los rojos!*"?

Segueix la lluita, el vell i tradicional duel entre el poder autoritari i el moviment liberal.

Però, ja no som nosaltres, els homes de la República del 31, que la majoria ja són morts, i els que quedem, després de les inquietuds i els sofriments de la guerra, camps de concentració i el llarg exili, ja hem deixat d'ésser elements d'acció, lluitadors abnegats i virils de primera línia; ara són les generacions de la postguerra, els nous idealistes que en el transcurs d'aquests anys sorgiren arreu del país i que també, com nosaltres antany, han anat rebent en la carn viva els assots del fuet dels negrers de la tirania, quan s'han avergonyit del seu viure de pàries i han volgut alçar la veu reclamant el dret humà i cristià d'esdevenir homes lliures.

* * *

Van recollint el que sembraren.

En lloc de predicar l'oblit, la unió i l'amor, es dedicaren a perseguir i a matar als vençuts.

Avui fins i tot els requetès i la mateixa Església s'han allunyat del Dictador, i lluiten per la llibertat i el progrés social i humà.

Tots recordem que ja els ho va dir un dia Miguel de Unamuno, en la Universitat de Salamanca i en la seva pròpia cara: "*Venceréis, pero no convenceréis*".

AGUSTÍ CABRUJA

PICASSO

(1881 - 1973)

El 8 d'abril d'enguany va morir, a Cannes, Pau Picasso.

Tenia 92 anys.

La notícia del seu decés, inesperada, va causar una gran impressió arreu del món.

Malgrat els seus molts anys, se'l sabia força bé de salut.

Era el pintor més genial del segle xx.

Com tothom sap, va néixer a Màlaga, però es forjà i visqué la major part de la seva joventut a Barcelona, deixant-hi arrels molt profundes.

Estimava Catalunya com si fos la seva terra nadiua.

És per això que els catalans sempre l'hem vist i considerat com una de les nostres glòries nacionals.

Tan bon punt es va saber, a la Ciutat Comtal, que havia mort, un ostensible i sever crespó negre, junt amb el seu retrat, fou col·locat a l'entrada del museu que duu el seu nom, on tot seguit s'hi congregà una enorme gentada, exterioritzant el seu dol i el seu dolor.

Es calcula la seva obra total en 100,000 gravats, 14,000 quadres o dibuixos, 34,000 il·lustracions per a llibres i 300 escultures i ceràmiques.

També havia escrit poemes i alguna obra de teatre.

Pau Picasso fou un artista inquiet, rebel i revolucionari, i un home bo i amant de la llibertat.

Els seus ideals polítics i els seus sentiments humanístics es veuen vibrar en el seu "GUERNICA", creat a l'any 1937, on hi estampa una enèrgica protesta pel terrible bombardeig de l'aviació nazi sobre aquell petit i heroi poble basc, que ocasionà més de dos mil morts.

Aquesta pintura, de 7.75 x 3.50 metres, es conserva en dipòsit en el Museu d'Art Modern de Nova York, però sembla que ara serà traslladada a Mèxic. Un condicili en el testament del famós pintor prohibeix que aquesta obra mestra, i universalment ja coneguda, sigui lliurada al Museu del Prado de Madrid, mentre imperi a Espanya l'actual règim.

Era somni i realitat.

Un símbol.

LA PLOMA i L'ESTEL

LA TERRA MARE

Per MARIN CIVERA

Quantes vegades he recordat Comenius, aquell txec bo i intel·ligent que, al moment que anava a passar la frontera en camí de l'exili, es va aturar i, agenollant-se, va besar la seva terra, que equivalia a deixar la raó mateixa de la seva existència.

N'hi hagué un altre, el Dant, que no volgué exiliar-se a un país estrany, sinó que, amb la seva meravellosa imaginació, pujà al cel per a conversar amb els déus, obtingué la seva representació i després esbravà contra els malvats la còlera de la seva raó i la raó del seu geni.

L'un i l'altre es dedicaren a explicar allò que la pàtria deu haver d'ésser, allò que convenia fer i allò que mereixia menysprear. La seva experiència féu de l'exili un motiu de reflexió i de construcció serena. Cap partidisme no va influir en la seva ment, sinó el disseny altament humà i desinteressat de salvar tot allò digne d'ésser salvat de la commoció política soferta: el poble, l'home, la terra mare.

Allò viu, allò únicament vàlid, sa i decent; el nervi del treball i la gran sensibilitat de la cultura.

* * *

El bon txec va idear un món nou, una pàtria millor; l'italià imaginatiu i poètic féu de Déu justicier, venjant a la seva pàtria amb les vibracions del seu estre.

En ambdós casos pocs homes es salvaren. La dolcesa i la intel·ligència del primer va impregnà de sàvies veritats les relacions entre els homes; la còlera del segon creà un infern viu per a condemnar-hi els malvats, on sofrissin no solament els tirans, sinó també tots aquells que havien donat escalf i suport a llurs existència i domini.

El tendre i savi txec va idear un món, una nova pàtria, una nova societat, que, com totes les visions futures, caigué en la impracticabilitat, ascendint a la regió de la utopia. S'oblidà de quelcom fonamental: d'allò viu, d'allò humà, d'allò contradictori i

d'allò dolent, d'allò útil i d'allò inútil, de la raó i de la fe, de l'interès i de la generositat. En una paraula: s'oblidà d'aquella definició que dona Plató en aquest sentit: "Una vibora, un lleó, un àngel, tot mesclat dins un sac".

Tot aquell embull de passions, d'interessos i d'innocència necessita d'una organització. Més que unions sentimentals recolzades en el subsòl de la inconsciència, el que convé unificar és el sentit de la vida, la base de l'existència, l'aglutinació d'esforços comuns.

La reconstrucció del nostre país necessita de la còlera divina del Dant, i també de ments clares, d'homes moderns, d'intel·ligències disciplinades, de governants que sàpiguen fer de la política un art; polítics que oblidin a Maquiavel i tinguin al cabçal del llit la Història econòmica del món, l'Estadística demogràfica i les Màximes d'Epíctet.

* * *

Davant la magnitud del problema que demà es presentarà a Espanya, ens convida a tots a posar-nos a pensar a l'entorn d'allò que convindrà a edificar en un terreny tan maltractat pel temps i pels homes. D'aquell material d'enderroc que es presentarà a la nostra vista, s'haurà d'aprofitar allò que es pugui. I, per tant, sobren programes antiquats i falten intel·ligències nobles, capaces de posar, junt amb el sacrifici personal, l'amor a la nostra terra, la dolçor generosa de la seva humanitat i la còlera inflexible.

ULTIMA HORA

HA MORT ANTONI PEYRI

Just a l'acabar la impressió de la revista, ens arriba la trista nova de la mort del doctor Antoni Peyrí, a Cuernavaca.

A reserva d'ocupar-nos extensament en el proper número de les seves activitats mèdiques, patriòtiques i artístiques, de gran valor i prou conegudes dels lectors, volem expressar avui el més profund dolor per la pèrdua d'un català tan eminent, i fer present el nostre condol a la seva distinguida esposa senyora Josefina Macià, fills i neta.

Descansi en pau.

M E X I C

Per E. SOLER I GODES

Hem de ser justos i rendir-nos davant l'evidència. Mèxic és un gran país ple de bellesa; amb una pulsació alta i brava, amb un cor noble i franc. Un poc esquerp en els seus accionats; però, quanta noblesa i senzillesa en el fons.

Cap país americà no és més germà nostre —germà bessó—; és un germà, rebel i brusc, com els seus bous de lidia.

L'indi roman encara arrelat noble i sincerament a les seues glorioses tradicions.

Mèxic en l'actualitat encara és el país on més es nota a flor de pell el ferm orgull del seu origen maia.

El millor llibre sobre Mèxic és la *Historia de las cosas de la Nueva España*, de fra Bernardino de Sahagún, del segle xvi.

El "Calendario Azteca", o Pedra del Sol, és el monòlit precortesià de major importància. Fou trobat a la Plaça Major (Zócalo) de Mèxic en 1790. Té un diàmetre de tres metres i mig i pesa 24 tones. La figura central representa el Sol (Tonatiuh) amb la llengua fora.

Mèxic tingué la primera impremta formal que hi va haver a Amèrica, establida en 1539 mercès al seu primer arquebisbe Juan de Zumárraga.

Pedro de Gante, fou el primer que hi fundà escoles primàries i ensenyà música i pintura.

Una de les primeres figures intel·lectuals de l'Amèrica espanyola, és el mexicà Justo Sierra, poeta, catequètic, orador i periodista.

Mèxic ha inspirat el llibre més deliciós, ric d'heroicitats, gran com un poema i entretingut com una novel·la, es titula *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España*, per Bernal Díaz del Castillo.

En temps del president Iturbide, Mèxic comprenia tota la Califòrnia fins a Costa Rica.

Alfonso Reyes i José Vasconcelos són els homes de lletres més anomenats actualment, i el comediògraf Rodolfo Usigli és el de major personalitat.

A Mèxic deu el món, la dacsa, el "guajolote" (titot o gall d'indi), el cacao, i l'"henequén" (pitèr), i és l'únic país que produeix "pulque", beguda alcohòlica extreta de la dacsa.

La primera Universitat que funcionà a Amèrica fou la de Mèxic.

Els grans poetes mexicans han estat: Sor Juana

Inés de la Cruz, Juan de Alarcón, Manuel José Othón, Manuel Gutiérrez Nájera, Salvador Díaz Mirón, Amado Nervo, Luis G. Urbina, Ramón López Velarde, Enrique González Martínez i Carlos de Icaza.

Mèxic és el país que produeix més argent i més "cactàcees" del món.

Chichén-Itzá, en Yucatán, és la ciutat arqueològica més famosa d'Amèrica, però les ruïnes suares descobertes de Bonampak, les més interessants.

El temple més sumptuós de Mèxic és el de Sant Domènec, en Oaxaca.

La custòdia de Borda, que està a la catedral de la Nostra Senyora de París, va pertànyer a la Catedral de Mèxic, i és la més rica d'arquitectura i de joies artístiques, anterior a algunes al segle xvi.

A Mèxic hi hagué elefants fa 20.000 anys, segons els ossos trobats en l'altiplà.

Els seris i els lacandons mexicans figuren entre els indis més primitius d'Amèrica.

La llegenda de Quetzalcoatl, és la més bella que ha donat la mitologia precolombiana, i tal vegada una de les més interessants del món.

El "Cerro del Mercado" de Durango, és un dels que ha produït més ferro del món.

El millor poema del segle xviii, d'Amèrica, es titula "Rusticatio Mexicana", de Rafael Landívar, jesuïta de Topozotlan.

El més deliciós i exacte llibre sobre Mèxic del segle xix, el va escriure la marquesa Calderón de la Barca.

La tomba arqueològica més rica d'aquest continent, és la número set de Monte Albán, descoberta per Alfonso Caso, i el temple més recent descobert és el de Bonampak.

El document espanyol més antic, és el que confereix a Diego de Velázquez, governador de Cuba, l'autorització per a descobrir i poblar l'oest de la dita illa.

Diego de Rivera, Alvaro Siqueiros i José Clemente Orozco, són els tres pintors muralistes més coneguts a Amèrica i Europa.

Doncs, bé; en aquest Mèxic formós i apassionat, un català, Jaume Nunó, és l'autor del seu Himne Nacional.

CATALUNYA I ELS SEUS CANTAIREs

Per. J. B.

En el nostre país hi hagué en un temps setanta masses corals. Sabeu que arriba a sumar aquest contingent de cantaires? Doncs no res menys que un total de 12.335 persones, incloses les veus femenines. Tots els dies, al vespre, entonaven en els seus assaigs des de l'"Himne a Espanya" d'en Clavé fins una cantata de Bach, passant per les nades d'en Llongueres, text obligat de les associacions corals de Catalunya.

Catalunya li ve de mo't lluny la seva afició a les manifestacions corals collectives del cant. Els seus cors s'inicien i prenen volada en els alhors de la Renaixença, i des d'aleshores els esdeveniments polítics tingueren en el poble una correspondència polifònica. És per això que, en l'anecdota popular, els castellans

arribaren a fer-se la progressió numèrica següent: "Un català, un viatjant de comerç; dos catalans, un míting polític; tres catalans, un orfeó".

El cer és que en aquella època poques coses representaven tan bé l'esperit català com aquesta afició nostra a cantar a cor.

* * *

El moviment s'inicià des de l'any 1833; tan bon punt Catalunya es posà a cantar, Bonaventura C. Aribau, resident a Madrid, retroba el seu idioma nadiu, i escriu la seva famosa i immortal "Oda a la pàtria".

Catalunya va seguir cantant en totes les seves manifestacions patriòtiques.

L'endegament d'aquella força musical colectiva es deu, com se sap, a Josep Anselm Clavé. Ell, als set anys, en lloc de lliurar-se als jocs propis de la seva edat, es passava les hores assistint als assaigs d'una banda militar en la Caserna d'Atarassanes. La seva oïda li feia retenir no sols el conjunt, sinó també les parts dels diversos instruments. Reunia tot seguit altres vaillets i els ensenyava (és clar que només d'oïda) el que feia un moment havia après.

Al sortir la banda militar al carrer, portava sempre al davant una altra banda, però aquesta composta de noiets, dirigits pel poeta-músic innat, que amb bell aire i gran aplom anaven corejant la mateixa peça.

Es curiós tanmateix aquest do en qui no tenia cap coneixement tècnic de la música. Clavé, d'ofici torner, prou feina si va estudiar un parell de mesos so'feig. La seva intuïció genial suplía en escriu la seva falta de preparació.

D'origen humil, havia conviscut amb la gent de la seva condició i coneixia les seves necessitats, i, naturalment, els seus vicis. Havia vist com els obrers, en els bons temps, o en els més pròspers, es malgastaven els seus guanys en les tavernes, sense adonar-se en què la misèria acabaria fent estralls en la seva vida i en la seva llar. L'espectacle que oferien en aquest sentit alguns dels seus companys de treball, i obrers d'altres tallers i fàbriques, l'havia impressionat des de molt menut.

Un dia va pensar que la taverna podia ésser substituïda per una altra distracció, i és així que fundà els cors, que aviat durién el seu nom.

Va anar a visitar les societats recreatives, cooperatives, casinos, tuguris, exposant la seva idea. En alguns llocs les seves paraules eren acollides amb ironies i mofes, i fins hi hagué un personatge important, a qui va demanar suport, que li respongué:

—No us féu il·lusions, ni perdeu el temps; a l'obrer català no l'arrencareu de la taverna ni a garrotades!

Però en Clavé no féu marxa enrera, no va donar el seu braç a tòrcer. Va crear, després de córrer d'ací i d'allà, de moltes súpriques i esforços, el seu primer orfeó, que l'integraven només deu cantaires, tots els que va trobar. Un any i mig després, ja amb trenta "coros", realitzà un gran acte públic per a demostrar els resultats de la seva obra.

Es féu empresari dels jardins públics La Ninfa (avui la Rambla de Catalunya), i allà va reunir els cors, donant a conèixer per primera vegada el seu famós "Himne a Espanya".

* * *

La bona llavor sembrada per Anselm Clavé fructificà en tots els pobles de Catalunya. L'hereter d'aquell seu intens i admirable esforç, fou l'Orfeó Català, que continuà l'obra artística i social, amb altres mètodes i altres mitjans, ampliant extraordinàriament la cultura musical dels seus integrants. Aquesta tasca de perfeccionament la dugué a cap el mestre Lluís Millet, que sapigué mantenir la tradició, adoptant els motlles més nous. Va depurar el gust del públic, bo i fent-li escoltar obres dels millors compositors, aconseguint desterrar per complet la música frívola.

L'Orfeó Català, allotjat en un principi en un modest local, no trigà en comptar amb un magnífic palau, amb

Paraules de Martí Esteve

(D'una conferència)

La dinastia dels dos Presidents comença amb la renúncia de Macià, a l'any 1906, de la seva carrera d'enginyer, i posa la seva espasa al servei de Catalunya.

És elegit diputat a Corts pel Districte de Borges Blanques i per Barcelona.

Companyans, molt distint de Macià i que era un cabalé d'una casa de pagès del Terròs, és enviat a Barcelona per tal que estudiï una carrera, i l'atreu la política, ingressant a la Joventut Republicana.

Primo de Rivera, amb el seu cop d'Estat que es covà a Barcelona, el primer que féu fou dissoldre la Mancomunitat de Catalunya, i això fou el revoltiu per a què els catalans s'unissin contra la Dictadura.

El comte de Güell ens anuncià, la vetlla abans, que a l'endemà hi hauria un cop d'Estat. Cuita-corrents canviàrem l'editorial de "La Publicitat".

Després ens vingué a dir, de part del Dictador, que suprimíssim el diari si no volíem que ens el suspenguessin. Ni l'una cosa ni l'altra: "La Publicitat" seguí publicant-se.

Primo de Rivera empresonà primer, i després desterrà, a la Junta del Col·legi d'Advocats de Barcelona. Hi havia homes de gran vàlua com Raimon d'Abadal, Albert Bastardes i Santiago Govern. Els desterrà a pobles de la Corona d'Aragó, com Benabarre, Tardienta i Casp.

Després Lluís Companys va proclamar la República des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona; Francesc Macià, unes hores més tard, proclamà des del balcó del Palau de la Diputació la República Catalana.

Companyans visità al capità general de Barcelona, López Ochoa, i a continuació anà al Govern Civil, on abans se n'havia fet càrrec Emiliانو Iglésias.

A continuació, a Madrid, uns monàrquics posaren un disc de la *Marcha Real*, que fou l'incentiu per a què els

joves socialistes cremessin els convents. Tothom es feia aquesta reflexió: Si a Madrid cremen convents, què passarà a Barcelona!

I a casa nostra, no passà res, gràcies a què Companyans s'entrevistà amb els dirigents de la CNT, recomençant-los calma. El que passà a Madrid fou cosa d'uns provocadors per a desacreditar la República.

Una de les qualitats polítiques de Companyans les demostrà essent cap de la minoria catalana quan es discutia l'Estatut, i que estava formada no tan sols pels diputats de l'Esquerra, sinó que també pels de la Unió Socialista de Catalunya, pels d'Acció Catalana i pels de la Lliga.

El dia de l'aprovació de l'Estatut per les Corts Constituents, llevat d'uns molt pocs, que votaren en contra, tota la Cambra s'aixecà per a aplaudir. Fou un acte emocionant i corprenedor, que es clogué amb unes paraules patriòtiques de Companyans.

Explicaré com es perderen les eleccions del 33. En primer lloc els socialistes, capitanejats per Largo Caballero, volgueren anar sols. A Barcelona s'intentà fer una sola candidatura republicana, però no s'arribà a un acord. El diari "El Diluvio" ho féu; però no reeixí. Cada partit presentà la seva. El candidat que obtingué més vots fou Lluís Companys.

El primer Govern de Catalunya que presidí Companyans, l'havia fet Macià abans de morir.

El Govern Samper, que necessitava els vots de la Lliga, aquesta li imposà la condició que la Llei de Contractes de Conreu, aprovada pel Parlament de Catalunya, passés al Tribunal de Garanties.

En això arribà el 6 d'Octubre.

Tots els consellers fórem portats al vaixell *Uruguay*. Allí Companyans ens advertí que en tota rebel·lió hi ha un cap, i aquest era ell. Que ho tinguéssim en compte quan fóssim cridats a declarar.

L'advocat defensor de Companyans, Osorio i Gallardo, aconseguí que fóssim jutjats pel Tribunal de Garanties Constitucionals. Ens condemnà a tots a 30 anys. Companyans s'alçà per a dir, al fiscal, que sabia molt poc d'advocat, ja que el cap d'una rebel·lió té més pena que els altres membres. El fiscal féu cas omís d'aquesta regla, condemnant-nos a tots per igual.

La sang vessada per Companyans cal esperar que no serà inútil per a Catalunya.

una elegant i espaiosa sala de concerts, una altra d'assaigs, la biblioteca musical més important d'Espanya i algunes dependències per al funcionament de la societat.

En el moment de néixer, l'Orfeó Català comptava amb vint-i-vuit cantaires, tots homes, i al finalitzar l'any 1891, es formà un conjunt d'homes, dones i nens, que aviat sobrepassà de tres-cents.

El nombre de concerts que ha donat és enorme. Ha anat a cantar a París, a Londres, a Roma, despertant a tot arreu un viu entusiasme i deixant un gran i profund record.

En l'època de la dictadura de Primo de Rivera (i, d'ara, val més que no en parlem), moltes d'aquestes societats corals es veieren obligades a dissoldre's. Però després, a l'any 1930, es va celebrar a l'estadi de Montjuïc un memorable festival, on assistiren cinquanta orfeons, amb un total de sis mil cantaires.

A més a més dels orfeons, estaven també molt en voga anys enrera les masses corals de les *Caramelles*. La nit del Dissabte de Glòria, acostumaven els caramellaires a cantar davant les cases dels amics i de les autoritats del poble. Era un costum que no tenia parió amb cap altre de la península. En les caramelles no hi ha altre instrument que la veu. La tradició ve dels temps d'en Clavé. Els cantaires duïen barretina vermella, i de guia del grup o colla un artístic i atraient fanal, en forma de penó, amb el nom del "coro".

Les autoritats i els veïns tenien l'obligació d'obsequiar als cantaires amb diners, un parell de pollastres, alguna gran coca, vins i altres regals.

I a voltes fins a la matinada, quan ja es sentia el quiquirric del gall, durava la ronda dels cantaires de les nostres típiques i inoblidables caramelles.

Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Ginebra

II

DISCURS DEL PRESIDENT DEL CONSISTORI

(FRAGMENT)

Catalunya és una sola comunitat, amb una cultura pròpia i una llengua que la representa en les formes d'expressió cultural que li corresponen. Aquesta és la formulació que donava el text de l'Estatut i el disseny amb què era interpretat per la Generalitat de Catalunya, com la qual mai cap institució no fou tan respectada a Catalunya.

Però l'Estatut i la Generalitat hem de veure'ls com una conseqüència de tot un redreçament històric, dins una línia

que arrenca de la Renaixença i que assumeix en el seu moment la proposta formulada per Catalunya a Espanya, des de tantes posicions i des d'espais diversos, gairebé oposats. Molt sovint, aquesta realitat única ha estat vista més clarament des de Madrid que des de Barcelona. El fet és demostrable, mitjançant certa abundor de textos contundents, des dels de les plomes més preclares als de les declaracions polítiques més diverses. Cal dir, però, que del nostre costat algunes plomes semblants i algunes veus polítiques bastant

diverses també, han coincidit un moment o altre a adonar-se i a proclamar, que la proposta catalana és única, amb tots els matisos que cal conèixer-hi; i encara més: que també és única, però amb menys matisos, la resposta que li ha estat donada. Catalunya havia procedit i procedia amb èxit una rectificació de la història, i així a una entrada com a poble en el món modern. Però Catalunya com a personatge del drama, ha hagut d'aplicar-se diverses vegades cada dia, la frase de Sartre parlant de teatre: "Voleu que els personatges visquin? Fèu que siguin lliures".

Aquesta preservació de la llibertat l'hem haguda de reduir sovint a les formes de retir i d'abatenció, d'allunyament i d'exili. Alguns han respost així. La nostra història d'aquests dècennis i en el cas específic de què parlem aquí, es podria resumir dient: "Alguns no es van resignar". Cadascú hagué d'adoptar, i adopta encara, les formes que li correspongueren o li corresponen.

Els Jocs Florals de la Llengua Catalana, com a institució, adoptaren el retir o l'exili. El signe comú d'aquestes activitats és la convergència, com un retorn a tots els esforços de finals del segle XIX i primers del XX, encaminats a donar coherència interna a tot un moviment. Ara d'allò que es tractava, almenys en el terreny de les institucions de cultura i en els primers anys de l'exili —l'exili dels Rovira i Virgili, dels Pompeu Fabra, que hi moriren, com tants d'altres—, era del propòsit resumit pels mots del vers de Carles Riba des de Bierville, justament en l'"Elegia" dedicada a Pompeu Fabra: "I els batuts van retrobant-se soldats". Rilkeana i tot aquesta idea poètica és de mesura pràctica i senzilla, i és un crit de redreçament, formulat molt d'hora —com hem pogut veure després—, per als qui no s'havien de resignar de cap manera.

He parlat de la convergència i és a propòsit d'ella que acabo de citar Carles Riba i de qualificar, de passada, de rilkeana la seva frase tantes vegades reproduïda.

El gran poeta de llengua alemanya, txec de naixement, que és enterrat aquí a Suïssa, al Valais, tenia aleshores el seu moment d'arribada, entre els poetes i en tot un sector de la cultura europea i, sobretot, de la poesia, d'aquells anys que acabaren una època d'Europa. Rilke és esmentat per un altre exiliat, que es confessa rilkeà, que encarna entre els catalans el destí més advers, i que jo vull prendre aquí com a personificació d'aquesta convergència del nostre viure col·lectiu. Em refereixo a Pere Vives i Clavé, i concretament a textos de les seves cartes des dels camps de concentració. Però, la joventut actual es pot preguntar per què hi va anar a parar al camp d'extermini de Mauthausen, a Àustria, el nostre compatriota Pere Vives i Clavé. Ens ho podríem preguntar també nosaltres, com de passada. Pere Vives parla de la Fe (i ho escriu en majúscula) referint-se a Catalunya, que és, diu, "l'única cosa que se'ns ha revelat a França com a permanent, com a no-accidental, per a molts de nosaltres que hem tingut la gran culpa de no haver tingut prou coratge per a estimar públicament, amb el cap alt, allò que tots, fet i fet, estimàvem. Aquesta cosa —afegeix— que és com deia el mes passat Carles Riba: 'Alguna cosa que venia de segles amunt sense engrunar-se...'".

Fixem-nos com els homes, els passos i els mots convergeixen. En efecte, allò que estimem i allò que volem, ha vingut de segles amunt sense engrunar-se. Res no ens diu que no se'ns pugui engrunar en l'esdevenidor i ningú no pot estimar-ho i alhora, com tants han fet creuar-s'hi de braços; o pitjor encara, com deia Guerau de Liost, tot

advocant Sant Jordi donar llenguets al drac, "perquè a l'infern se'n recordi". Quan Pere Vives i Clavé neix a Barcelona, el 1910 una gran i llarga tasca de convergència, mentre la proposta a Espanya seguia el seu curs, havia estat feta, malgrat tots els pronunciaments adversos que havíem malmenat, per instigació del lerrouxisme, el moviment de la Solidaritat. Si des d'aquell moment seguim el curriculum del nostre compatriota tal com és descrit a l'edició publicada a Barcelona de les seves cartes, la pregunta anterior que he fet sobre què el portà a l'extermini a mans del nazisme, pot tenir una resposta coherent. Permeteu-me que m'hi deturi. Pere Vives, pertanyent a una família de la petita burgesia, fa els estudis a l'escola italiana de Barcelona, i després en cursa d'intendència mercantil. Quan Pau Casals funda l'Associació Obrera de Concerts, ell i la seva família se'n fan socis. Estudia idiomes, treballa en un banc i obté el títol de professor de Català l'any 1930. Quatre anys després, el 6 d'octubre sortí al carrer armat, i en venir la guerra ingressà a l'Escola de Guerra i esdevingué tinent d'artilleria. Mentrestant havia començat a traduir *La condició humana* de Malraux, per a la Proa. L'any 1939 s'exilia a França, i passa pels camps d'internament d'Argelers, Agde i Sant Ciprià. Mobilitzat per l'exèrcit francès, en una companyia de treballadors, passa dues vegades a Suïssa, però és tornat a França i cau presoner dels alemanys. Finalment, l'any 1941 és traslladat com he dit, al camp d'extermini de Mauthausen, on mor el 30 d'octubre.

Aquesta vida, resumida així, sembla lineal, que és com no són de prop les vides. Però cal que ens mirem amb distància els homes i les coses per tal de veure'n la línia senzilla, —que hi és—. La vida de Pere Vives, extingida demà farà trenta-un any, acusa la presència dels diversos elements dramàtics que concorren el nostre cas. Hem de partir, però, de la idea, que he fet meua sempre, que dins el curs de la història de Catalunya, l'esforç de redreçament afecta tots els catalans, fins i tot aquells que n'han restat exclosos momentàniament, per voluntat pròpia o per una situació que els marginava i de la qual, només amb la plenitud de l'exercici dels nostres drets podien alliberar-se. Em refereixo, és clar, a certs sectors obrers, i sobretot als de procedència no catalana. La lluita i la mort de Pere Vives els afecta tanmateix, del tot, malgrat la incomunicació, l'enorme malentès establert i totes les contradiccions observables i que accentuen el dramatisme de la situació. Heus ací un de tants sacrificis que resten ignorats per a una bona part d'aquella que potser els haurien compartit en una circumstància més clara i oberta, perquè s'haurien adonat de la transcendència que tenia per a ells l'acció empresa per alguna. Però fins que amb el desenllaç no es projectà en l'espectacle la llum més cruel, no assolí la dimensió merescuda el mite d'un poble, el nostre, iniciat o reprès —com vulgueu— amb la Renaixença.

Dit amb uns altres mots: la vida i la mort d'homes com el que acabo de recordar, per molt engolides que semblin pel corrent dels anys i de la història, se salven pel mite vivent de Catalunya, la força del qual i el fet de la seva inscripció en el present i en els segles de cada generació, des de fa més d'un segle, provenen del seu caràcter de "mite possible". Així, doncs, és perquè no és inútil que hom el persegueix. És perquè no és una quimera que hom el tracta com són tractades les realitats d'aquest món.

Joan Triadó

LES TRES POESIES PREMIADES

FLOR NATURAL

SI VENIM COVARDS

Després, estimada, si venim covards,
ens asseurem de manera que ens vegem els ulls
i potser ens deixaran fer-nos vells
sense destruir-nos més del compte.

Si venim covards,
potser ens deixaran cultivar cabells blancs
en una torreta d'un tercer segona
amb gas ciutat i impost sobre l'aigua i el clor.
Potser no ens tiraran cap bomba,
ni ens mataran cap fill,
ni ens castraran de sorpresa.
Potser, qui sap!, suportaran
que ens estimem sense irritar-se gaire.

I sinó,
si ens interroguen alguna vegada,
potser no es riuran del nostre amor
ni dels nostres sexes lassos
ni ens puniran amb massa severitat
per no haver respectat els nostres crucificats
jornals d'homes mastegats.

I sinó,
si van maldades —de vegades passa—
i ens castren o ens torturen
o bé ens assassinen sota una bandera
perquè volíem eixir ja de les catacumbes
—que sang per sang tant se val—
sabrem que, a més a més,
malgrat les tendencioses notes de premsa,
ens estimàvem.
I ells ho saben i no hi podien fer res.

Josep Albanell

ENGLANTINA

PARLO D'AQUESTA TERRA

Parlo d'aquesta terra
que no se'm mou de casa, ni del front, ni de la dona,
ni del fred que hi fa;
d'aquesta terra incansable
que em va cercar a mort el primer dia de vida,
i m'hi va trobar.

Parlo d'aquesta terra
on passen els anys com l'aigua i cap matinada
no neix un redemptor;
d'aquesta terra tèrbola
on som pocs i estem sols amb el pecat dels altres,
i no volem perdó.

Parlo d'aquesta terra
que rep aiguats, consells i profecies
amb el mateix orgull;
d'aquesta terra polsegosa
i humida perquè els nostres morts encara
se'ns engrunen als ulls.

Parlo d'aquesta terra
de fondes i aspres rels però d'ocells
emigrants;
d'aquesta terra estupefacta
on tot el que no és cert, forçosament
és veritat.

Parlo d'aquesta terra
on s'ha creat el silenci de les cases tristes
i dels llops;
d'aquesta terra pensativa
on vitrines i discursos inútilment proposen
un món millor.

Parlo d'aquesta terra
que no té sang per a nosaltres perquè uns altres
li xarrupen el cor;
d'aquesta terra feta
de dilluns a dilluns, desfeta de diumenge en diumenge
com la calç i la sort.

Parlo d'aquesta terra
on la paraula surt enjoiellada i l'home
torna sempre nu;
d'aquesta terra carregosa
alçada a pes de plom, no de miracles
ni d'herois de fum.

Parlo d'aquesta terra
que ens adorm massa tard i ens crida
massa de matí;
d'aquesta terra verinosa
que ens fa reuma i angúnia i tos i ràbia
i qui sap quins fills.

Parlo d'aquesta terra
que cap àngel no vetlla ni cap diable
no desvetlla del tot;
d'aquesta terra esporuguida
on caurem tots, vulguis no vulguis, per femar-la,
sota els fusells del sol.

Parlo d'aquesta terra
morta per les déus i els versicles; viva
pels heretges i el risc;
d'aquesta terra nova
que va venint, venint, i no ho saben ni es veu,
però que va venint.

Parlo d'aquesta terra
que no plora ni riu perquè quan plora
o riu, no se la sent;
d'aquesta terra justa
que perdona tothom a canvi de morir-hi
cada dia més.

Parlo d'aquesta terra
que el meu pare no suportà i ara se'l menja
d'amagat dels infants;
d'aquesta terra enterca
a on no sé pas quan ni com ni per quin ventre
obert he de tornar.

Parlo d'aquesta terra,
d'aquesta terra, sí, d'aquesta terra

que no em deixen dir;
parlo d'aquesta terra,
parlo d'aquesta terra,
d'aquesta terra, sí, d'aquesta terra,
d'aquesta terra, sí!

Màrius Sampere

VIOLA

SALM DEL SERVENT DE JAHVÉ

Aquesta és la meua fe,
una fe senzilla i clara:
jo crec que el Noi de la Mare,
l'humil Servent de Jahvè,
és la Paraula del Pare
transmesa a la Humanitat,
el Verb fet Carn i Ferida
per on esbotza la Vida,
la Joia i la Llibertat.

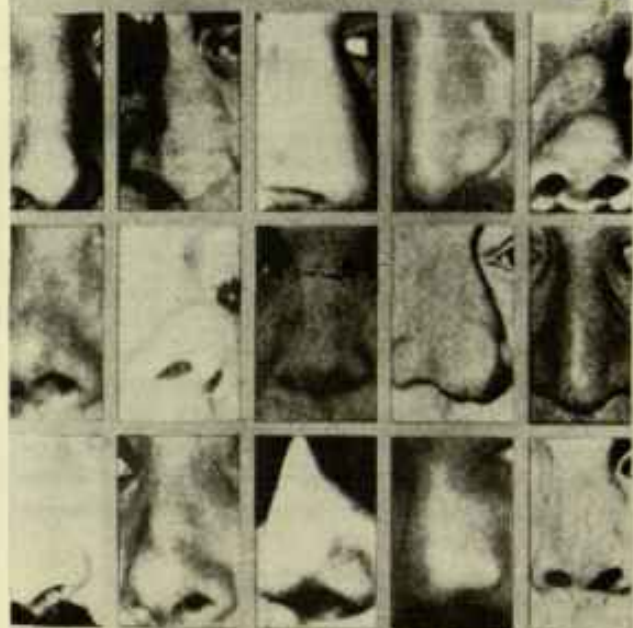
Jo crec en Tu, Déu-Servent.
Ni amb l'espasa ni amb l'argent
assolies la conquesta,
ni tan sols amb la protesta
subversiva de la gent.
No crides ni alces la veu
ni et fas sentir per la plaça.
La teua gran amenaça
és abraçar-te amb la Creu.

I Tu, Servent de Jahvè,
suau com oreig d'albada,
que prodigues la mercè
als senzills i a la mainada:
fustigues, llavi enfurit,
l'actitud d'hipocresia
del qui, colant el mosquit,
s'empassa camell i cria,
i, sadoll, es pica el pit.

Tanmateix, Fill de Jahvè
i oracle del seu voler,
el teu salm de primavera
—deslliurança i veritat,
cor obert sense frontera—
no el desxifren ni el prevere
ni la monja ni el beat
ni el traficant amb la cera,
amb l'encens o amb el pecat.
Si el publicà i la barjaula
tampoc no capten l'accent
generós de la Paraula,
¿quin serà el plany del Servent?
Servent de la profecia,
ornat d'oprobri i honor:
comminant odi i falsia,
Tu proclames cada dia
la Fe que esclata en amor.

Ramon Muntanyola

Qüestió de nassos farsa tràgica en dos actes

Maruxa Vilalta

Josep M. Poblet ha traduït una obra de Maruxa Vilalta

Josep M. Poblet ha traduït, al català, la farsa tràgica en dos actes *Qüestió de nassos*, de Maruxa Vilalta, estrenada amb èxit en el Teatre Orientación de la capital de Mèxic. D'aquesta obra se n'han fet tres edicions, l'última apareguda, entre altres obres d'ella, en un volum de 485 pàgines (*Teatro*, Maruxa Vilalta), editat pel Fondo de Cultura Económica.

La traducció catalana de Poblet, *Qüestió de nassos. Farsa tràgica*, fou un altre èxit de Maruxa en la darrera Fira del Llibre, de Barcelona.

Qüestió de nassos és un volum de la Col·lecció de Llibres de Butxaca de l'Editorial Pòrtic, que dirigeix Josep Fornàs.

Maruxa Vilalta, com saben els nostres lectors, és una dramaturga de renom internacional, les obres de la qual s'han representat a Nova York, París i Praga, i esperem que haviat es puguin representar a Catalunya, i en el nostre idioma.

A Mèxic podem citar com a obres centenàries *Esta noche juntos, amándonos tanto*, i *Un país feliz* (la primera obtingué el "Premio Juan Ruiz de Alarcón" com la millor obra de 1970).

SEGUIM AMB LA LLISTA DE SUBSCRIPTORS D'ACCIONS:

SUMA ANTERIOR \$ 876,000.00

83.—Institut Català de Cultura	5,000.00
84.—Francesc Messeguer, 1ª aport.	5,000.00
85.—Narcís Parés i Mas	5,000.00
86.—Josep Esclusa i Martori	10,000.00
87.—A. Renart	5,000.00
88.—Rafael Bonals	5,000.00
89.—Jaume Ribas, 1ª aport.	25,000.00
90.—Abelard Fàbrega, 1ª aport.	10,000.00
91.—Marc-Aureli Botey	5,000.00
92.—Josep Turó i Carol	5,000.00
93.—Humbert Gally	10,000.00
94.—Ramon Marimon	5,000.00
95.—Miquel Escoda	20,000.00
96.—Josep Rabasa	10,000.00
97.—Ot Duran d'Ocon	5,000.00
98.—Eduard de Neira	5,000.00
99.—Francesc Farreras i Duran	25,000.00
100.—M. E. Solà Vda. Pallarés	10,000.00
101.—GERMANDAT CATALANA	5,000.00
102.—Marcel Santaló	5,000.00
103.—W. Stenger i Miracle	5,000.00
104.—J. G. E.	5,000.00
105.—B. Costa Amic	10,000.00
106.—Gastón Gané	5,000.00
107.—Antoni Tarragona i Jou	10,000.00
108.—A. Romagosa	5,000.00 (Guadalajara)
109.—Joan Moya	id. 5,000.00
110.—Pascual Casanovas ...	id. 5,000.00
111.—Jaume Camarasa	id. 10,000.00
112.—Jaume Costa	id. 10,000.00
113.—Francesc Torné	id. 12,000.00
114.—Jacint Lloret	id. 20,000.00
115.—Jaume Terrades	id. 25,000.00
116.—E. Escobedo i Icart	5,000.00
117.—Dolila R. Vda. de Pich	10,000.00
118.—Sergio Romero i Pich	5,000.00
119.—Josep Montagut	10,000.00
120.—Francesc Duran i Rosell	10,000.00
121.—Eduard Lozano i Vistuer	5,000.00
122.—X. Y. Z.	15,000.00
123.—M. Stenger i Miracle	5,000.00
124.—Frederic Capó	5,000.00
125.—Ignasi Ribera i Vilaseca	5,000.00
126.—A. M.	10,000.00
127.—Ramón Guillot	5,000.00

128.—Wenceslau Dutrem	15,000.00
129.—Eliseo Dutrem	15,000.00
130.—Rafael Castellort	15,000.00
131.—Antoni Pla i Miracle	10,000.00
132.—Lluís Casamitjana	5,000.00
133.—X. X.	5,000.00
134.—Manuel Alloza	5,000.00
135.—Salvador Prat	5,000.00
136.—Jaume Bech	10,000.00
137.—T. U. V.	20,000.00
138.—J. Boldú i Segarra	5,000.00
139.—Joan Carretero	15,000.00
140.—Miquel Moragrega ... (Guadalajara)	5,000.00
141.—Ramon Masana	25,000.00
142.—J. Saltó i Riu	5,000.00 (Guadalajara)
143.—Heleni Barjau	5,000.00
144.—Conrad Folch	25,000.00
145.—Joan Mariné	10,000.00
146.—Joan Vidal i Jordana	15,000.00
147.—Familia Montfort	5,000.00
148.—J. Gabriel i Montguio	5,000.00
149.—Lluís Marcet, 1ª aport.	5,000.00
150.—J. Puig Gurí	5,000.00
151.—Jesús López Miñana	10,000.00
152.—Melcior Rodamilans	5,000.00
153.—C. Targa Vda. de Ferré	5,000.00
154.—Josep Pinyol i Nolla	10,000.00
155.—Teresa Mundet i Gironella	25,000.00
156.—Antoni Miracle	5,000.00
157.—Jaume Martí	5,000.00
158.—A. Prat	5,000.00
159.—Jaume Durán i Pinsach	10,000.00
160.—Manuel R. Gaya	5,000.00
Abelard Fàbrega, 2ª aport.	15,000.00
161.—Q. R. S.	20,000.00

\$ 1,628,000.00

Malgrat l'èxit aconseguit fins ara amb la subscripció d'accions de la "INMOBILIARIA CASA CATALANA, S. A. DE C. V.", volem recordar a tots els catalans que ens manquen encara uns nou-cents mil pesos per a completar la xifra necessària per la compra i acondicionament de la NOVA LLAR.

Esperem, doncs, la vostra cooperació.

En el moment d'apareixer aquest número, la quantitat recaptada passa d'un milió vuit-cents mil pesos.

S'HA ADREÇAT A CADA UN DELS
DONANTS, LA CARTA QUE A
CONTINUACIÓ ENS PLAU
DE TRANSCRIURE:

Maig del 1973.

Distingit amic i consoci:

A continuació de la nostra lletra del darrer desembre, volem —abans que tot— agrair-vos de nou la vostra valuosa cooperació, a l'adquirir accions de la "Inmobiliaria Casa Catalana, S. A. de C. V."

Des d'aleshores, les aportacions han estat nombroses, i avui dia ja depassem la xifra de \$ 1.600.000.00, com veureu en la llista adjunta.

D'altra banda, us incloem també còpia de la carta de la "Aseguradora Mexicana, S. A." datada el 14 de març, acceptant definitivament la nostra proposta de compra per \$ 1.750.000.00 de la casa del carrer Marsella, número 45. Per tant, sols manca ja el tràmit oficial prop de la "Comisión Nacional Bancaria y de Seguros" —que ja efectuen— per a procedir, en pocs dies, a la firma de l'escriptura de compra i el pagament al comptat de la part acordada; que voldríem augmentar tant com fos possible, per tal de deixar un menor ròssec pendent.

Mentre els nostres Comissionats continuen visitant als restants socis i amics en demanda de llurs aportacions, voldríem demanar-vos que, si a part dels inclosos en la llista adjunta, coneixeu a d'altres catalans que creieu voldrien col·laborar a la nostra tasca —que és la de tots— tingueu la gentilesa de comunicar-nos llurs noms i adreces o, encara millor, de parlar-los-en directament.

En la seguretat de que ara ja sí, mercès a la vostra valuosa col·laboració i les de's altres amics, és un fet "La Nova Llar Catalana", ens plau repetir-nos vostres afins, amics i consocis,

ORFEÓ CATALÀ DE MÈXIC, A. C.
César Pi-Sunyer - President

COMISSIÓ PRO NOVA LLAR CATALANA
Joan Potau - President

LA CARTA DE LA ASEGURADORA ME-
XICANA, S. A., A LA QUAL ES FA RE-
FERÈNCIA, ES EN AQUESTS TERMES:

México, D. F., a 14 de marzo de 1973.

Inmobiliaria Casa Catalana, S. A.
Bolívar N° 31, 2° piso.
Ciudad.

Muy señores nuestros:

En contestación a su atenta de fecha 26 de diciembre del año próximo pasado, nos es grato comunicarles que por acuerdo de nuestro Consejo de Administración, esta Aseguradora acepta la oferta que ustedes hicieron en su correspondencia de referencia, en el sentido de comprar el inmueble de nuestra propiedad ubicada en la calle de Marsella número 45 de esta Ciudad, bajo las siguientes condiciones:

- a) Precio de venta, libre de impuestos y gastos para esta Aseguradora \$ 1.750.000.00
- b) Condiciones de pago:
50% de la cantidad antes mencionada, al momento de firmarse la escritura notarial correspondiente, y
el saldo, con importe de \$ 875.000.00, a un plazo de tres años, con interés del 9% anual, sobre saldos insolutos.

Para formalizar la operación de referencia, esta Aseguradora debe obtener de la Comisión Nacional Bancaria y de Seguros la autorización correspondiente, a cuyo efecto con esta fecha estamos iniciando los trámites respectivos.

Atentamente

Dr. Bernardo Chávez Velázquez
Director General

TRAJES *Deitx, S.A.*

Insurgentes y Hamburgo

Tel. 5-25-60-64

Insurgentes y Artes

Tel. 5-35-35-49

MEXICO, D. F.

JOCS FLORALS DE LA LLENGUA

ANY 115 DE LA SEVA
MEXIC, D.

A tots aquells, poetes, prosadors, narradors, asagistes i músics de tots els països o territoris on la nostra llengua és parlada o coneguda, glòria i salut!

Els VII mantenidors dels JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA, a fi d'assegurar-ne la continuïtat, en llocs de llibertat, i per tal d'acomplir l'honrosa comanda que ens ha estat feta per la Comissió Organitzadora d'enguany, us invitem a participar a la GAIA FESTA que es celebrarà el dia 11 del proper mes de novembre a la ciutat de Mèxic, i que es regirà, segons l'Estatut i els bons costums establerts, pel següent

CARTELL

Els tres premis tradicionals seran adjudicats al millor poema presentat en cada una de les tres ordres següents:

FLOR NATURAL

Premi d'Honor i Cortesia a la millor poesia que canti l'amor. Dotat amb 2,300 pesos mexicans.

ENGLANTINA D'OR

A la millor poesia d'esperit patriòtic o sobre fets històrics o aspectes presents o futurs de Catalunya. Dotat amb 2,000 pesos mexicans.

VIOLA D'OR I ARGENT

A la millor poesia inspirada en noble sentiment d'humanitat o que enalteixi la fidelitat als valors espirituals. Dotat amb 2,000 pesos mexicans.

En seguiment del bell costum d'antic establert, el poeta guanyador de la FLOR NATURAL en farà ofrena a la dama de la seva elecció, la qual, proclamada Reina de la Festa, lliurarà els altres premis als qui en resultin guanyadors.

PREMIS EXTRAORDINARIS

Premi PRESIDENT COMPANYS

Instituït per l'Orfeó Català de Mèxic amb la dotació de TRES-CENTS DÒLARS i amb la cooperació conjunta del propi patrocinador i de l'Institut Català de Cultura de Mèxic, al millor treball de caràcter històric que estudiï, preferentment, els moviments liberals i democràtics als Països Catalans.

Premi PRESIDENT MACIÀ

Instituït pel senyor Josep Parés i Boix, de la ciutat de Mèxic, amb la dotació de TRES-CENTS DÒLARS i amb la cooperació conjunta del propi

patrocinador i del senyor Gabriel Ventosa i Ruera, també de la ciutat de Mèxic, al millor treball o composició, en prosa o en vers, sobre tema lliure.

Premi PRAT DE LA RIBA

Instituït i dotat amb DOS-CENTS DÒLARS pels senyors Josep i Jeroni Bertran i Cusiné, de la ciutat de Mèxic, al millor treball sobre la vida econòmica o jurídica de Catalunya. Un exemplar del treball premiat haurà de lliurar-se als dotadors, els quals es reserven el dret de publicar-lo. El premi és indivisible.

Premi PAU CASALS

Instituït i dotat amb CENT DÒLARS pel Centre Català de Guadalajara (Mèxic), al millor treball musical o literari sobre dansa catalana o de composició en general.

Premi ANGLO CATALAN SOCIETY

Dotat amb QUINZE LLIURES ESTERLINES a la millor traducció inèdita al català d'un poema o conjunt de poemes d'autor anglès.

Premi E. VILANOVA

Instituït i dotat amb DOS-CENTS-CINQUANTA FRANCS FRANCESOS per LLAR CATALANA de Marsella, a la millor obra de teatre reduït (un acte).

Premi AUGUST PI I SUNYER

Dotat amb CENT DÒLARS pel Centre Català de

ORALS DE A CATALANA

SEVA RESTAURACIO
D. F. 1973

Caracas (Veneçuela), al millor treball d'investigació o divulgació científica.

Premi JOSEP ENRIQUE RODÓ

Dotat amb CENT DÒLARS pel Casal Català de Montevideo (Uruguay), al millor treball sobre la projecció humana i artística de la figura de Margarida Xirgu.

Premi IGNASI IGLÉSIAS

Dotat amb CENT DÒLARS pel Casal de Catalunya de Buenos Aires (Rep. Argentina), al millor drama o comèdia en català.

Premi MONTEPIO DE MONTSERRAT

Dotat amb CINC-CENTS PESOS ARGENTINS, per l'Associació Catalana "Montepio de Montserrat" de Buenos Aires, al millor treball d'estudi crític, tècnic, històric, etc., sobre qualsevol de les diferents formes d'acció mutual.

Premi EMILIA SAURET

Dotat amb CINC-CENTS FRANCS FRANCESOS, pel senyor Joan Sauret, a la millor poesia sobre un paisatge de l'Urgell o de La Noguera.

Premi ALGUER

Trofeu, ofert pel Centre d'Estudis Algueresos, al millor treball sobre els països catalans. Aquest treball és exclusivament per a nois i noies menors de setze anys.

OBSERVACIONS

Tots els treballs han d'ésser rigurosament originals, inèdits i escrits en català.

Es presentaran escrits a màquina i en tres exemplars, sense signatura, amb un lema, i acompanyats d'un plec clos que contingui el nom i l'adreça de l'autor i porti, damunt el sobre, només escrit el títol i el lema de la composició.

Els treballs s'han de trametre a:

Joan Potau.
Apartado Postal 69-693.
México 21, D. F.
MÉXICO.

El termini d'admissió és el 30 de setembre de 1973. La data que figuri en el segellat de Correus, no podrà ser posterior a l'esmentat termini.

Els autors hauran d'indicar, en els originals, el premi a què optin.

Per al lliurament dels premis, no serà vàlid altre nom que el que es trobi en el plec clos al qual s'ha fet referència anteriorment.

Els concursants podran delegar llur representació. Aquest Cartell serà ampliat amb el complement d'altres premis dels quals esperem confirmació.

El Consistori es reserva, per un any, a partir del dia de la celebració de la Festa, el dret de publicació de les obres premiades, excepte els treballs als quals se'ls atorgui un premi que en el Cartell especifiqui una reserva.

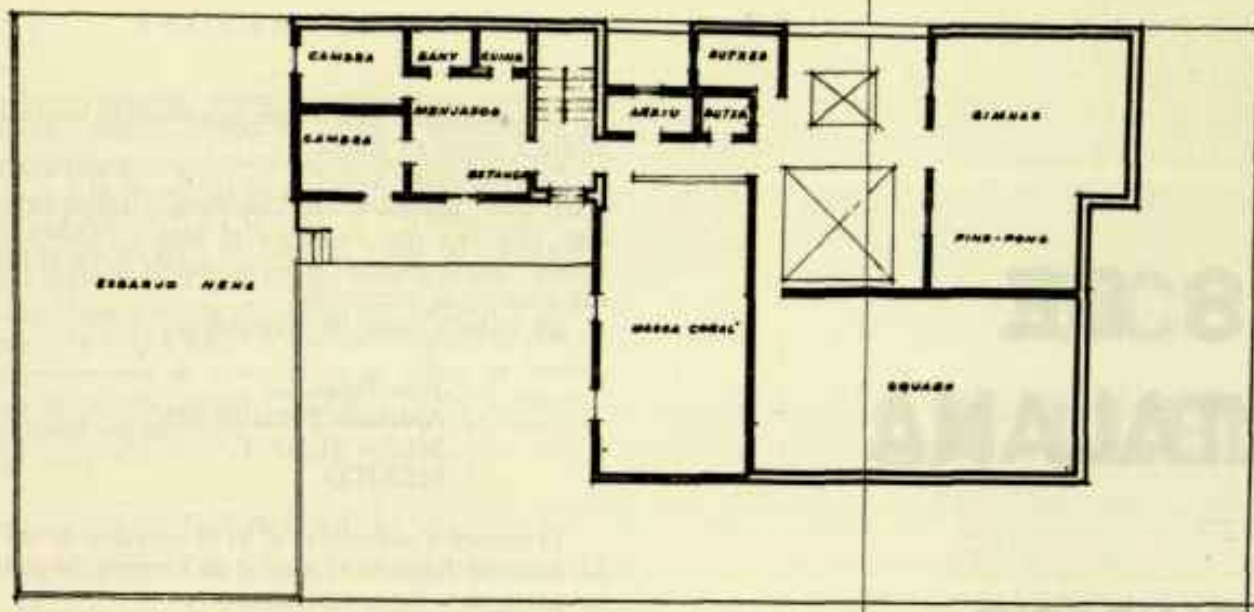
Els Mantenidors podran, a més dels premis establerts, compartir i acumular premis; i atorgar els que calgui en el cas de considerar-ho convenient, per a recompensar segons el seu criteri, aquells treballs presentats que estimin són mereixedors d'estímul o recompensa. També podran atorgar els accésits i mencions honorífiques que judiquin ben merescuts.

Aquest CARTELL ha estat establert a la ciutat de Mèxic, el dia 31 de maig de 1973, pels VII Mantenidors:

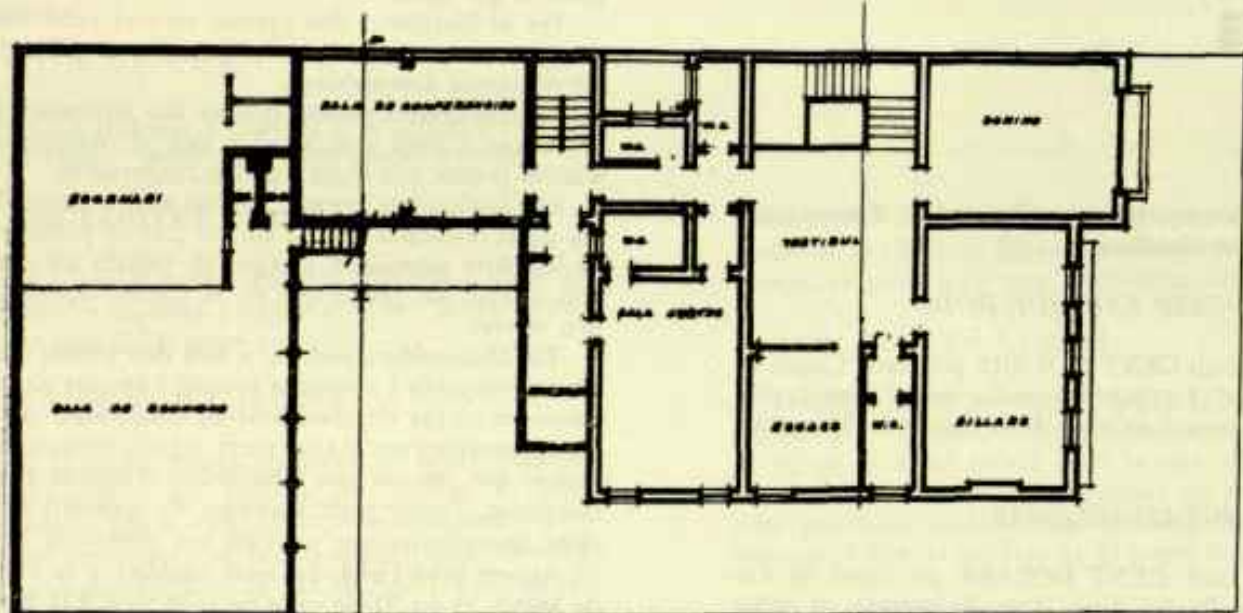
Doctor Pere Bosch Gimpera — *President*
Professora Palma Guillén de Nicolau
Núria Parés, poetessa
Pere Foix, escriptor
Agustí Cabruja, escriptor
Ramon Palazón, advocat
Professora Francesca Domingo d'Ollé — *Secretària*

COMISSIÓ ORGANITZADORA

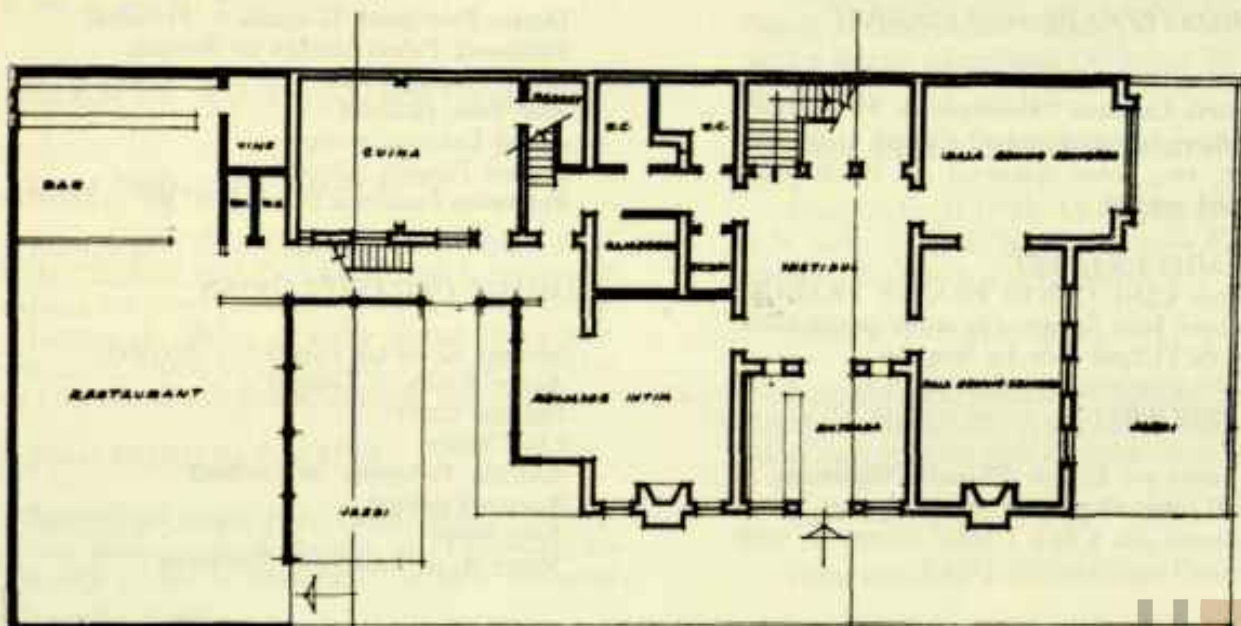
Manuel Alcàntara i Gusart — *President*
Antoni Eroles — *Tresorer*
Dalmau Costa
Lluís Moles
Antònia Pi-Sunyer de Gerhard
Ramon Fabregat
Joan Potau
Mercé A. de Francés — *Secretària*

SECON P13

PRIMER P10

PLANTA BAIXA

Homenatge Pòstum a Antoni Dot i Arxer

Dies enrera va tenir lloc, a l'Orfeó Català, una vetllada dedicada a la memòria del que fou president de l'Institut Català de Cultura, Antoni Dot i Arxer.

Hi assistiren molts catalans, una concurrència nombrosa i selecta.

Va presidir l'advocat barceloní Ramon Palazon, membre directiu de l'Institut, acompanyat d'Antoni Ma. Sbert, ex conseller de la Generalitat i delegat del President de Catalunya a Mèxic.

En obrir l'acte, Palazon digué que farien ús de la paraula, glossant cadascú un aspecte diferent de la vida de l'homenatjat, tres oradors: Agustí Cabruja, Fidel Miró i el doctor Cèsar Pi-Sunyer.

Donà lectura a algunes adhesions, i seguidament cedeix la paraula al primer conferenciant.

PARLAMENT D'AGUSTÍ CABRUJA

En el transcurs dels meus trenta anys i escaig d'exili, són ben pocs els actes polítics i patriòtics en els quals jo he pres part com a orador; llevat en el grandios sopar d'adhesió i simpatia que el meu partit ofrenà a Joan Ventosa i Roig, ex conseller de la Generalitat i vell i honorable idealista, i en la festa d'un aniversari de la proclamació de la República Catalana organitzada per l'Orfeó Català, no recordo haver-ho fet en cap més.

Es que, en el fons, a més a més que tothora he sentit un xic d'aprensíó a parlar en públic, he cregut que la meua persona i la meua veu no eren de gaire atracció per a què hom vingués a escoltar-me, quan hi ha, i sempre hi ha hagut entre nosaltres, un esplet de tants alts valors intel·lectuals, científics i humans.

Però, en aquest d'avui, ja és diferent. Es tractava d'un homenatge pòstum a Antoni Dot i Arxer, i en una vetllada íntima i profunda d'aquella naturalesa, ja no s'esqueien evasions ni excuses de cap mena.

Era, per part meua, un deure assistir-hi.

Jo l'estimava; i ell, em consta, també a mi.

L'amistat que neix a través d'una afinitat espiritual i política, en els avatars de la lluita per al triomf d'una Ideologia, fa effluir afectes i forja llaços eterns de germanor.

Molt sovint, en hores de solitud i de nostàlgia, acostumo recordar aquells amics meus que ahir, a Girona, tots junts formàvem una nombrosa i ben unida colla de joves lluitadors, amb una tendresa al cor i un ideal pur i elevat al pensament.

Però no us mentiré si us dic que, de tants que érem, entre els de la capital i de les comarques, avui prou feina si en quedem quatre o cinc.

Els uns van caure al front durant la guerra civil, els altres afusellats per les hosts falangistes, i els que han anat sucumbint en terres de l'exili.

Entre ells hi ha els que en podria dir els nostres germans grans, en M. Jordi-Frígola de Palafrugell, que essent el governador de Girona, o sia el Comissari de la Generalitat de les comarques gironines, quan el govern va cridar la seva lleva deixà voluntàriament el seu càrrec oficial i s'incorporà a l'exèrcit, lluitant-hi primer com a Comissari Politic d'una Brigada i després d'una Divisió, morint a les trinxeres, amb el cos destroçat per un obús; i en Joan Campà, l'alcalde de Sant Feliu de Guíxols, que amb tot i que el 19 de juliol no va permetre que en aquella liberal i industriosa ciutat de la Costa Brava es matés a ningú, a l'hora de l'exòde fou detingut i afusellat una matinada al cementiri de Girona, dient aquestes paraules abans que el piquet d'execució disparés: "Feu-ne via; tinc fred... Visca Catalunya!" I, el més petit de tots nosaltres, l'àgil i brillant periodista Emili Vigo, de La Bisbal, que el pobre, que vivia a París, en sentir-se cada dia més afeblit en la seva malura pulmonar, que temps ha l'anguniava, esafegué unes ratlles als seus amics més íntims i se'n anà a morir a la nostra terra.

Els nostres mestres polítics —potser no faria falta que ho diguéssim, perquè tots els ací presents ja deuen suposar a qui en refereixo— eren en Miquel Santaló, J. Puig-Pujades i Josep Irla, els tres cabdills de les comarques gironines que, els que els hem conegut i tractat de prop, sabem tot l'or que pesaven; uns homes lleials, íntegres i de bona fe, que més que en paraules predicaven amb l'exemple, treballant i sacrificant-se pels seus ideals, que és el que, de fet, dona al final un valor a les nostres vides, i sembla una llavor sana i fecunda de cara a l'avenir.

Donava bo viure en els temps de la nostra joventesa, a les acaballes de la dictadura del general Primo de Rivera, a les envistes ja de la República, que tots esperàvem com l'esclat d'una nova alba.

En totes les ciutats, i pobles importants de Catalunya, hi havia un nucli d'esperits selectes que s'interessaven per les coses del progrés intel·lectual i humà, bo i fomentant l'amor a la terra mare.

Olot, en aquest aspecte, feia un gran paper, també hi senyorejava; era un veritable empori del patriotisme, de les arts i de les lletres.

Un alè i un batec humanístic que ja venia d'èpoques llunyanes, com si es tractés d'una tradició.

Tingué grans pintors, escultors, literats, novel·listes i poetes, i cabdills revolucionaris, i fins i tot un bisbe.

Això despertava, entre el jovent, inquietuds, afany d'ésser i elevar-se; és a dir, ajudava a fer néixer nous valors.

Antoni Dot i Arxer, no fou un d'ells?

Ja us vaig dir en el breu article que vaig escriure, arran de la seva sobtada i inesperada mort, com va iniciar-se en el conreu de les lletres i en la política del nacionalisme vernacle.

Fou en "La Revista d'Olot", que la feien l'artista Josep Ma. Mir Mas de Xexàs, Joan de Garganta i ell, i algun altre, tenint la redacció en la rebotiga de Xavier Fiera, el sastre.

Allí donà a conèixer els seus primers poemes i proses, i on vaig començar a llegir-lo.

De tant en tant enviava algun article al diari gironí "L'Autonomista", dels germans Dari i Carles Rahola, on jo hi estava de redactor, i al setmanari "L'Empordà Federal", de Figueres, d'en Puig-Pujades, i més d'un cop també havia aparegut el seu nom en la premsa barcelonina.

En els seus treballs primicers ja s'hi veien espurnes intel·lectuals, i una fina i penetrant sensibilitat.

En aquells dies devia lliurar-se a la seva labor literària amb un viu apassionament, amorós de filigranes, de llum i de bellesa, treballant-hi com el bon orfebre en la pau de l'obrador.

Ens vam fer amics en uns Jocs Florals de Girona, que cada any per la diada de Sant Narcís, el 29 d'octubre, les seves fires i festes, tenien lloc al Teatre Municipal, figurant en el Consistori personalitats de relleu de la nostra ciutat i de Barcelona, i enviant-hi treballs molts poetes d'arreu de Catalunya.

Era l'any 1930.

Ell hi fou premiat.

Es platyia que el seu empleu de secretari en la Cooperació Fabril d'Olot no li deixés més hores de lleure per a escriure; però havia d'acudir a l'oficina per a guanyar-se el seu pa de cada dia.

El 14 de desembre d'aquell mateix any, a Jaca, es van afusellar els capitans sublevats Fermín Galán i García Hernández.

Lluís Companys i Francesc Macià fundaren Esquerra Republicana de Catalunya.

L'Antoni Dot, enarborat de fe i d'entusiasme, organitzà el nou partit del seu idol de Prats de Molló a la seva ciutat i en molts pobles de la comarca, enmig de tants vells companys i boines vermelles i trabucs arraconats.

La Monarquia trentollava.

L'almirall Aznar, en un últim intent per a salvar el rei, convocà unes eleccions municipals.

El diumenge 12 d'abril de 1931 es donava, a Olot, la gran sorpresa: eixiren allí victoriosos els onze candidats republicans que es presentaren per a regidors; els set restants

dels divuit en què es componia l'Ajuntament, quedaren distribuïts entre els altres partits.

En Dot va seguir guanyant batalles electorals, i sempre amb una bona majoria de vots.

L'any següent va ésser elegit diputat al Parlament de Catalunya.

Tenia vint-i-tres anys.

Si altres amb el seu art, o amb les seves lletres, donaren jorna de glòria a Olot, ell li va fer sentir el goig íntim de veure que el diputat més jove del Parlament de la Generalitat restaurada era un dels seus fills.

* * *

Des d'aquell moment, el fet d'haver esdevingut ell diputat, i jo, més endavant, el secretari particular del Comissari de la Generalitat de les comarques gironines, ajudà a què intiméssim més en la nostra amistat i relació.

Baixava sovint a Girona, a entrevistar-se amb el senyor J. Puig-Pujades, per assumptes relacionats amb la seva ciutat i comarca, que en aquells dies, com a tot arreu, hi havien brotat conflictes entre obrers i patrons, i incidents un xic inquietants provocats per algun cacic, que no es resignava a perdre la influència i el domini en el seu feude.

Ens trobàvem també en les reunions i assemblees comarcals del partit, i prenem part en alguns mítings.

En aquella època, jo encara no coneixia Olot. N'havia llegit i sentit contar moltes coses interessants, a l'entorn de la seva vida civil, religiosa i artística (i, afegim-hi, de Verntallat i la guerra dels remenses, que durà deu anys, i de Joan Déu, l'ardit i fogós alcalde republicà del segle passat, que durant els esclats de la guerra carlina convertí en caserna de la seva milícia popular l'església parroquial, arribant fins a fer fondre les seves campanes per a obtenir metralla), però no em decidia mai a fer-hi un viatge, sol o amb algun amic, en pla d'excursió; m'atreia més la costa, el mar que la muntanya.

Fins que un dia en Dot, amb motiu de celebrar uns mítings de la Joventut de l'Esquerra a Ripoll, a Olot i a Puigcerdà, una campanya política que havíem inaugurat amb un gran èxit de públic al Teatre Municipal de Girona, se m'hi endugué, junt amb en Josep Ma. Corredor.

Ens hi estiguérem un parell de dies; un sojorn breu, però molt agradable.

Olot, contràriament a allò que hom imaginava, no tenia res de ciutat grisa i levítica, apagada com els seus volcans extingits; era viva i dinàmica, amb una gent senzilla, franca i oberta, que donava l'aspecte de viure enmig d'un ambient estable i feliç.

El foraster que la visita per primera vegada no oblida mai més els seus jardins i les seves fonts, la seva vall polí-cromada i de pau bíblica.

El gran poeta Joan Maragall, era un enamorat del seu paisatge; els seus ulls s'hi embadalien i el seu cor hi somniava, inspirant-s'hi amb la seva paraula viva...

*"Saps on és la fageda d'en Jordà?
Si vas pels voltis d'Olot, amunt del pla,
trobaràs un indret verd i profund
com mai cap més n'hagis trobat al món;*

*un verd com d'aigua endins, profund i clar,
el verd de la fageda d'en Jordà.
El caminant, quan entra en aquell lloc,
comença a caminar-hi a poc a poc;
compta els seus passos en la gran quietud,
s'atura i no sent res, i està perdut
i no pensa en sortir, o hi pensa en va;
és pres de la fageda d'en Jordà,
presoner del silenci i la verdor,
oh companyia!, oh deslliurant presó!"*

L'any 1933 es va erigir, a Joan Maragall, un monòlit monumental en la mateixa fageda d'en Jordà, en homenatge d'agraïment i perquè perdurés el record del seu pas per aquelles terres.

En aquells anys en què a Olot hi hagué un Ajuntament republicà, liberal i catalanista, i que l'Antoni Dot i Arxer fou el diputat de la comarca, s'hi va construir també un col·legi de segon Ensenyament, que aviat va ascendir a la categoria d'Institut, com així mateix un Grup Escolar, amb un contingent de vuit-cents alumnes, i altres obres de caire educatiu, cultural i artístic, de sanitat i de beneficència.

La Generalitat hi creà una Escola Superior de Patatge.

El bell ideal de llibertat anava duent a tots els pobles de la nostra terra una floració i un oreig de primavera.

* * *

Va morir el President Macià, l'avi o l'apòstol tan volgut del nostre poble.

Fou aquell un Nadal trist, de dol i de llàgrimes.

—Pobre Catalunya...! —diu que va murmurar, en el seu llit de mort.

Un plany, tanmateix, ben amarg, i de mals auguris; els grans moribunds solen ésser terriblement lúcids o vidents per a entrellucar, al lluny, l'adveniment del malastre.

L'any nou s'inicià amb més fred, i neu, i el cerç que ens arribava d'enllà del Cinca xiulava més engallat i agressiu.

La nostra gent vivia altra vegada amb l'ai al cor, temerosa de què el vell monstre d'Espanya, que arrezerat a la cova anava covant el seu verí, tornés venir a trasbalsar, a l'hora menys pensada, la pau i la tranquil·litat de les llars i el ritme normal del país.

* * *

Uns dies abans del 6 d'octubre de 1934 hi va haver en el saló de la biblioteca del Centre d'Unió Republicana de Girona una reunió de diputats i delegats de les comarques gironines, a fi d'analitzar i prendre acords a l'entorn dels esdeveniments revolucionaris que estaven a punt d'esclatar.

L'ambient estava caldejat, i l'esperit vibrava.

Quan s'anava a començar la reunió, Miquel Santaló, que presidia, seriós i cellajunt, va dir:

—Aquí, entre nosaltres, hi ha un home que no convé

que hi sigui; tot el que tractem, ho sabran de seguida els nostres enemics... Així és que aquest element que avui en política ve fent el doble joc, i que sap prou bé que alludeix a ell, agafi el barret i se'n vagi.

Durant uns segons, imperà un silenci profund, an-guniós.

En veure que no es movia, aleshores en Santaló as-senyalant-lo amb el dit, cridà:

—A vós, a vós em refereixo!

A l'instant, s'aixeca en Dot i, agafant-lo del braç, li diu:

—Au, feu el favor de sortir; aneu-vos-en... Aquí hi hem vingut a jugar-nos-hi el cap!

El Jodes, o el mal company, va agafar el capell i s'en-caminà cap a la porta, capjup i tot avergonyit.

En Dot no havia dit cap exabrupte. En efecte, alguns en aquells fets de la tardor de l'any 34 hi van perdre la vida, com en Jaume Compte, i l'Alba, i molts d'altres. Ell també la hi podia haver perdut; però, sortosament, només li va costar una mesos de presó.

El va defensar dels càrrecs de rebellió i agitació armada de què el tribunal militar l'acusava, exposant fets reals i concrets, l'advocat Joan Domingo, que tots ja coneixeu i que està ací present.

Jo, que també vaig ésser detingut, però aviat alliberat, durant tot aquell temps no vaig deixar d'acudir ni una sola tarda al locutori de la vella presó provincial, a veure el senyor J. Puig-Pujades, condemnat a trenta anys, al diputat Pere Cerezo, a en Dot, a Lluís Franquesa, presi-dent d'Acció Catalana, i gendre de Carles Rahola, a Joan de Garganta, i altres amics; ens hi solíem trobar, sobretot els dissabtes, dia de mercat, amb el senyor Manuel Serra i Moret, que després jo l'acompanyava tot xano-xano fins a l'estació a agafar el tren, que el duria a Pineda.

De vegades en Dot em donava algun article per a "L'Au-tonomista", i em prestava un que altre poema inèdit, i més d'un cop m'havia dit que allí en la seva cel·la hi disfru-taria, perquè als vespres tenien unes vetllades literàries molt interessants.

En Puig-Pujades, que a més de polític era literat, i també pintor, hi escrigué el seu llibre *Contes de la presó*, que en Joan Alavedra n'hi havia llegit algun a través de Ràdio Associació de Catalunya en les seves amenes i aco-lo-rides lectures de sobretaula.

Amb el triomf de les eleccions a diputats a Corts del 16 de febrer de 1936, tots els nostres presos foren alliberats.

* * *

Hi havia nacionalistes catalans que, quan se'ls parlava del Parlament de Catalunya, adoptaven una actitud freda i d'indiferència que et punyia l'ànima.

Si en temps de la Generalitat, en lloc de Francesc Macià, els destins del nostre poble els hagués regit Prat de la Riba, jo, català nacional, malgrat ésser d'un partit contrari al seu, l'hauria vist amb bons ulls i l'hauria considerat igualment el meu president.

El Parlament de Cata'unya, com a institució, hauria d'ésser sagrat per a tots els catalans amants de la llibertat i de la democràcia.

Per l'obra que la seva primera legislatura dugué a ter-me, mereix el respecte de propis i estranys.

El que va fer durant el període en què pogué actuar plenament (un temps no superior de vint-i-sis mesos) és, ja podem dir-ho, extraordinari.

Entre les lleis votades, que es va donar cos i vida, hi ha les següents:

Llei dita Estatut interior, que regula el funcionament de les institucions estatals.

Llei regulant l'exercici del dret de referèndum.

Llei regulant l'elecció del President d'aquest tribunal.

Llei creant la Procuradoria General.

Llei Municipal.

Llei establint l'emancipació civil de la dona catalana.

Llei regulant la tutela i la curatela.

Llei agrària, dita de Conreu, que transforma els prin-cipis del dret romà sobre la propietat, en principis del servei social que la propietat deu accomplir.

Llei establint l'ordinació pressupostària.

Llei creant l'organisme de fiscalització de les Adminis-tracions públiques.

D'aquestes lleis, si hi pareu un xic d'esment, veureu que n'hi ha algunes que, per la seva claredat, per la seva fer-mesa a resoldre els problemes a què es refereixen, i per l'orientació política i social que tenen, mereixen el quali-ficatiu de modèliques i farien honor a molts Parlaments del món.

Els que en foren diputats, se'n poden sentir satisfets i orgullosos, com sempre i a tothora se'n va sentir el nostre plorat amic.

* * *

L'Antoni Dot, abans i després de les sessions del Par-lament, se'l solia veure reunit amb els diputats de les comarques gironines, amb en Xavier Casademunt, Laureà Dalmau, Josep Fàbrega, Joan Bancells, Pere Cerezo, Pere Blasi i Francesc Arnau i Cortina.

Ell sempre duia la veu cantant, els parlava d'això, d'allò i el de més enllà, vull dir d'iniciatives i de pro-jectes, perquè de ganes de treballar i de fer coses no n'hi mancaven mai.

Era actiu, fervorós, optimista, tenia una intel·ligència i una inquietud creadora.

Això ho sabia en Joan Casanoves, el president del Parlament de Catalunya, i després en Josep Irla, quan el va substituir, i també el conseller de Governació Antoni Ma. Sbert, que el va nomenar Director General d'Assistèn-cia Social, i, potser més que ningú, en Manuel Alcàntara-Gusart, que fou el seu íntim i fidel col·laborador en aquella institució de fins humanitaris, la més bella i la més santa, perquè la seva missió era dur llum i escalf als orfes dels hospicis, als vells dels asils i als sofrents dels hospitals.

* * *

S'ha dit que en Dot era un polític nat, que li agradava dirigir, destacar-se i figurar.

Qui de nosaltres no li agrada tot això, o no ho ha aspirat alguna vegada?

Però, sia com sia, jo crec que més que sentir la passió política, el que a ell íntimament més l'atreia i el seduïa era el món de les lletres.

El nostre il·lustre historiador Carles Rahola, cada vegada que es trobaven, a la redacció de "L'Autonomista", o en la Comissaria de la Generalitat, on ell treballava de funcionari, acostumava saludar-lo més o menys amb aquestes paraules:

—Hola, Dot, com esteu... Què diu, la literatura?

O bé:

—Vós per aquí, Dot? Fa temps que no us he llegit res. Mai no li deia:

—Què diu, el diputat?

O bé:

—Què fa, el Parlament?

No oblideu també que Amadeu Hurtado se'l volia endur a "La Publicitat", quan se'n va endur en Fermí Vergés del setmanari "Ara" de Palafrugell; però els seus pares s'hi oposaren, perquè essent com era fill únic s'haurien quedat sols, i ells ja tenien els seus anys.

Nosaltres dos mateix, tant ahir a Catalunya com a l'exili, parlàvem més de literatura, d'autors i de llibres, que de política.

Quan guanyà l'accèssit de l'Englantina en els Jocs Florals de Colòmbia, m'ho va telefonar tot seguit.

M'obsequià una còpia del poema premiat, "Començo a retrobar-me", que es compon de seixanta-set versos, de rima lliure, i que hi ha estrofes, com, per exemple:

*"Tinc la finestra oberta a tots els vents;
reposo del camí
que he emprès per apartar-me del brogit
del viure de ciutat.
Els meus sentits percebro únicament;
res em repugna, res em fereix, l'aire
l'acé amb el meu respir,
Imatge, remor, gust, olor i tacte
són com una cançó
que porta damunt seu el pensament:
simfonia, grandesa;
i, humilitat de l'home,
que sols transforma i viu d'allò creat..."*

Ací hi ha ell, amb el seu món interior, àvid de silenci i d'espiritualitat.

Potser no seria gens aventurat dir, doncs, que a causa de les seves activitats polítiques i ocupacions oficials no va ésser l'alt poeta i el notable periodista i literat que podia haver esdevingut si hagués seguit dedicant-se, amb el mateix amor i constància del principi, al conreu de les lletres.

El cas és que, amb tot i les seves excel·lents aptituds, per tots reconegudes i lloades, no ens ha deixat cap llibre de poesia ni de prosa; algun que altre opuscle, però de tendència política, o patriòtica, i prou.

La seva producció, allò que se'n diu purament literària, el fruit dels seus esplais de l'esperit, no deu ésser gaire florent.

Tant de bo que, el que ja ha sigut publicat en periòdics i revistes, i el que deu tenir inèdit, es pogués recollir i ajuntar-ho.

Com que molts treballs ja els coneixem, i sabem que tenen un valor, veu i ànima, se'n podria fer un bell volum.

Un dia, Josefina Estapé, en una de les nostres Taules Rodones, va dir que li plaïa el català que parlava en Dot, sempre acurat i pulcre.

És que ell no solament ho era d'acurat i pulcre en el parlar, ho era també en el vestir i en el seu modal.

Un signe evident de distinció, de sensibilitat i de bon gust.

* * *

I, per acabar, deixeu-me que us conti un fet un xic emotiu i profund.

Era l'any 1939, al cap de poc temps d'haver passat tots nosaltres la frontera.

Una tarda, a l'hora de la posta, que em trobava assegut tot sol en els soralls de la platja del camp de concentració de Saint-Cyprien, de sobte se'm presenten dos nois, amb vestit negre i també la corbata. Després de saludar-me, em diuen que són els fills d'en Calm, l'alcalde de Sant Feliu de Pallarols.

No els coneixia; ells, a mi, sí.

—I el vostre pare? —vaig fer, a l'instant.

El més jovenet es va posar a plorar.

—És mort; el van afusellar... —respongué el seu germà, baixant els ulls i mossegant-se els llavis.

Tot seguit ell m'explica que, quan va caure Barcelona, aquell mateix vespre anaren a casa seva tres homes de dreta i digueren al seu pare que no intentés fugir a França, perquè si ho feia quan arribarien del front els seus dos fills es venjarien amb ells.

En Calm, per a què no passés res als seus fills, no es va moure, però preveient ja des d'aquell moment de tot el que serien capaços els elements reaccionaris del poble.

No es va equivocar.

Uns dies després era detingut, i dut a la pressó de Girona; no trigaren a victimar-lo.

Una nit, quan en el poble tothom dormia i no podien ésser vistos, mare i fills abandonaren la casa i empengueren el camí de la frontera.

A l'arribar a França, els gendarmes els dugueren a Saint-Cyprien, la seva mare internant-la al camp de les dones i ells al camp dels homes.

Em preguntaren si sabia on era en Dot; ell i el seu pare, de molt més edat, eren bons amics.

Jo no tenia la seva adreça. De tota manera els vaig donar la de la Residència dels Intel·lectuals Catalans de Montpeller, perquè sabia que era allí.

Li van escriure.

Cinc dies després, en Dot, amb uns papers francesos a la mà, es presentava al camp de concentració; els venia a buscar...

Aquestes coses són les que a mi m'agraden dels homes; és un gest que jo mai no l'he oblidat.

Comença elogiant el discurs d'Agustí Cabruja, i diu que el seu no serà ni tan literari ni tan poètic.

Va conèixer l'Antoni Dot a l'exili, precisament ací mateix a l'Orfeó Català, acabant fent-hi una bona amistat.

De la seva peroració, vibrant i molt sovint improvisada, anotarem els següents passatges:

Ell era nacionalista republicà, i jo anarco-sindicalista. Per ell la República representava una fita. Per a nosaltres era només un pas.

Les diferències que ens separaven, amb el tracte anaren desapareixent fins a coincidir en l'apreciació dels valors humans.

Deu fer uns quinze anys que estiguérem junts per primera vegada en una Assemblea Extraordinària de l'Orfeó. Després en una taula rodona en què es parlà de Stalin, en la qual hi hagué qui sostenia, després del *mea culpa*, que el tercer món més que llibertat volia que li donessin pa.

Dot el va interrompre, dient: "A mi me'n fot de les mongetes, si no tinc llibertat!"

Uns mesos després de la tragèdia d'Hongria, es constituïren grups o Comissions de Planejació, a l'entorn del que podríem fer a Catalunya. En una d'aquestes Comissions de Planejament en formaren part el doctor Armendares, el doctor Boix i l'escriptor Josep Ma. Francès, malauradament els tres han passat ja a major vida.

Aquest organisme d'activitat de cara a Catalunya, el va fundà ell; una més de les idees en sentit útil i creatiu que sempre li barrinaven pel seu cap.

En Dot era un polític essencialment optimista; actiu i de bona fe, sempre treballant per l'alliberació del nostre poble.

Ell i jo érem (i això ho sabeu tots els que esteu ací) els més assidus concurrents a les reunions i taules rodones.

Recordo que en una d'elles hi assistí el senyor Gimbernat —un català resident als Estats Units de fa molts anys—; acabava d'arribar de la nostra terra. Ens contà amb tota mena de detalls les moltes penyores que les autoritats franquistes imposen als que fan alguna cosa en pro de Catalunya i de la llibertat.

El senyor Gimbernat aconsellà que a l'exili caldria formar Comitès d'Acció Democràtica i d'Ajut a l'Interior.

Em sembla que, el qui estigué més en contacte amb el senyor Gimbernat, fou en Dot.

L'Antoni Dot sovint anava a Catalunya, i jo també en aquests darrers anys hi he fet algunes visites. Així és que estàvem molt ben informats de com es mouen els nostres respectius companys, i en fèiem partícips als catalans de Mèxic en Conferències i Taules Rodones.

Miró acaba dient que, a part l'emoció política d'en Dot, el que ell voldria és que es seguis publicant a casa nostra els "Quaderns de l'Exili".

Senyora vídua i fills d'Antoni Dot, senyores i senyors:

En contrast amb els bons amics Fidel Miró, i especialment Agustí Cabruja, la meua amistat i col·laboració amb el malaguanyat amic i company Antoni Dot, fou relativament recent, potser dels darrers vuit o deu anys.

Ja a Catalunya, d'abans de la nostra derrota, sabia de la seva molt precoç afecció al periodisme i a la poesia, i després de la seva vocació política nacionalista a l'Olot nadiu; que fou el diputat més jove elegit al Parlament de Catalunya, i Director d'Assistència Social del Govern de la Generalitat.

Però, jo em trobava aleshores —com sempre— del tot allunyat de la política activa, i dedicat de ple a les meves tasques, repartides, de bioquímica i de tecnologia químicofarmacèutica. I malgrat la nostra comú procedència de les terres gironines i la semblança d'edats, no ens coneixíem. Fou ací, a Mèxic, on ben aviat establírem relació, com amb tants d'altres companys exiliats; però jo aleshores freqüentava massa poc l'Orfeó, del qual ell fou un temps Vice-president i un col·laborador sempre fervorós i entusiasta. Estava molt absorbit per les meves inicials preocupacions pseudo-industrials. I també un xic allunyat, cal confessar-ho, perquè considerava absurdes les picabaralles d'aleshores entre els catalans nacionalistes de diverses fraccions, avui, sortosament, ja superades.

Si no recordo malament, el nostre primer contacte més íntim fou en el 1959 quan Dot, junt amb Armendares i Alcàntara, organitzà la "Comissió Nacional de Planejament" i m'invità a col·laborar-hi. Aquella excel·lent iniciativa anà esmorzeint-se, com tantes d'altres molt plausibles dels catalans de l'exterior; però ja més relacionats, començarem a trobar-nos sovint a les Juntes de l'Institut Català de Cultura, sota la presidència del Mestre Bosch-Gimpera i la vice-presidència de l'amic Farreras i Duran. Després, fa uns quatre anys, en elegir-me president de l'Institut i ell vice-president, la nostra col·laboració esdevingué més estreta. I encara ho fou més en els dos anys darrers, en què ell era president de l'Institut i jo de l'Orfeó.

Recordo, per exemple, com compartírem amb entusiasme, junt amb els amics Palazon, Miró, i d'altres, l'organització del curset sobre "La Problemàtica de l'Home" del 1971 i 72; les nostres angúnies quan a l'hora anunciada encara hi havia poc públic en aquesta sala i l'alegria en obtenir l'entusiasta col·laboració d'intel·lectuals catalans molt distingits als centres mexicans de cultura, però normalment poc integrats a les activitats de l'Orfeó.

Fou Dot, precisament, qui tancà de manera magistral el curs, al mes de juny, parlant-nos de "L'Home i la Política". Fou, lamentablement, la seva darrera conferència en aquest local; però, de ben segur, la més densa i treballada, en plena maduresa intel·lectual i ideològica.

També organitzà diverses taules rodones sobre la situació a Catalunya, encarregades a alguns companys que hi havien anat darrerament o a catalans de l'interior molt distingits —polítics, professionals de diverses branques, bisbes

i als dignataris de la cúria romana—, i que ens aportaren llur profund i ampli coneixement dels problemes i la lluita a la nostra terra. Calia veure, aleshores, la gran atingència amb què conduïa els debats subseqüents, i com les seves intervencions personals demostraven sempre un gran coneixement i les relacions estretes amb els diversos moviments nacionals a Catalunya.

Crec, molt sincerament, que a mesura que el nostre coneixement es feia més íntim, anàvem descobrint, ambdós, més punts de coincidència espiritual i ideològica, que ens ajuntaven estretament per sobre de les possibles diferències de formació i de caràcter.

En primer lloc, com ja he dit, hi havia la nostra procedència comú de terres gironines, i encara, de les dues comarques frontereres, la Garrotxa i l'Empordà. Després, la meua simpatia de sempre per Olot i els olotins. Vaig anar-hi per primer cop encara noi, acompanyant el pare a un congrés mèdic gironí, i me'n quedà sempre un record suau, acollidor i amable, segurament influït, prèviament, pels paisatges de Vayreda, Iu Pasqual i altres pintors de l'escola olotina, aleshores molt a la moda a Catalunya.

Al cap de vint anys hi passarem uns dies, en plena retirada cap a França, amb els remanents de les Conselleries de Justícia i de Cultura, encapçalats pel Dr. Bosch-Gimpera i l'oncle Carles. I malgrat tot, foren com un curt parèntesi de pau, dins de les terribles circumstàncies del moment. Finalment, el 1969 hi passarem unes hores, en un dia plujós i gris d'octubre; dinàrem a la Font-Moixina, mentre al pis de dalt bullia l'eschat i el soroll d'una gran festa de casament. Qui sap —vaig pensar aleshores, i li vaig dir a Dot en retornar— quanta d'aquesta burgesia olotina devia ser parenta o amiga dels amics Dot, Garganta o Vayreda als llunyans temps de la nostra joventut!

Però, per sobre de tot, ens ajuntava amb Antoni Dot el nostre fervent nacionalisme i l'amor comú per tot el referent a la nostra cultura i llengua. Que a n'ell, i a la seva exemplar esposa i filla, fins els portava a ensenyar i parlar en català al seu gendre mexicà, el bon amic Beltrán.

I la nostra esperança en la creixent acció solidària dels catalans de l'interior, enfront dels enemics de sempre, mentre alguns dels de fora anaven encara consumint-se en disputes eternes de capelletes legalistes, estatutistes, separatistes, etc.

A mi, personalment, em feia un gran bé el seu contagi en els moments de dubte o depressió en retornar de Catalunya, i semblar-me a voltes que la tendència vers la imprescindible unió nacional catalana o la presa de consciència allà baix, no anava tan de pressa ni tan planera com voldria. Aleshores en Dot, amb el seu constant optimisme i la informació excel·lent, sempre de primera mà, del que s'esdevenia a Catalunya, anava refutant les meves objeccions i esmicolant els meus temors, i m'omplia de nou d'esperança i fervor.

Fou per tot això, que em colpí molt íntimament i profundament la nova, tan trista i inesperada, de la seva mort a Houston, ja que ja el creia en plena convallescència de l'operació soferta. Quinze dies abans ens havíem vist a la junta de l'Institut Català de Cultura i, tot de passada, em digué que se n'anava a fer-se un reconeixement als Estats Units, i potser a operar-se, però que ja ens retrobaríem ben aviat, ell encara amb més ànim i desig per

l'acció. Com podíem pensar els dos, aleshores, que era la darrera vegada que ens parlàvem.

En la meua estada de fa uns mesos a Catalunya, recent mort Antoni Dot, vaig poder constatar, un cop més, les seves estretes relacions i l'amistat personal amb els homes dels diversos moviments d'acció nacionalista. Tots em demanaven detalls de la seva mort, tan sobtada, i es lamentaven de com els hi mancava d'ara endavant la seva constant solidaritat, ajuda i consell des de Mèxic.

No en va, escrivia Dot el 1966, al proemi del seu llibre *Presència*: "Quan la projecció ideal d'una vida s'ha vist il·lògicament tallada, de les mateixes consideracions destinades a convèncer-nos que altre camí no podíem haver emprat, en pot néixer la recomanació d'evitar que la torxa ens cremi els dits. Viure del passat és morir-hi i ben mirat puc dir que no és aquest un desig meu."

I, poc abans, acabava la seva "Carta als Diputats de Catalunya", dient: "Estem disposats a prestar a Catalunya el servei de fer constar en dret de la seva voluntat de romandre com un poble amb facultat de decidir per si mateix i per damunt de partits i adscripcions de tota mena, i per mentre en plena llibertat no pugui confirmar-ho de manera explícita? Cada un de nosaltres té la paraula."

L'enyorat amic Antoni Dot, vivent, esmerçà tots els seus entusiasmes i esforços a aguantar aquesta torxa, sense mai cremar-se els dits; i a dir sempre la seva paraula, sense por de mossegar-se la llengua. Sigui la nostra millor fidelitat a la seva estimada memòria, obligar-nos tots a seguir-ne l'exemple preclar.

MARIAN ROCA

ironías de Cesc

El cap i casal de Catalunya té un nou alcalde. Es tracta d'Enric Masó, nascut a Barcelona el 1925, on va estudiar la carrera d'enginyer industrial. Va ser professor a la Universitat de Nova York i va tornar a Barcelona el 1958. Segons el Cesc, es tracta d'una "nova idea per al nomenament d'alcaldes".

D'ACÍ... i D'ALLÀ

Pere Bosch Gimpera, ex rector de la Universitat de Barcelona, ex Director de la Divisió d'Humanitats de la UNESCO i actualment catedràtic de la Universitat Nacional de Mèxic, en una conferència que donà a la Casa del Lago, digué:

"El poble del país basc ve essent víctima, de fa molt temps, d'opressions i persecucions violentes, que han provocat reaccions com les que protagonitza l'organització ETA".

Organitzada per la Joventut de l'Orfeó Català tingué lloc una conferència a càrrec de Mateu Tuñón Albertos, sobre el tema "El problema català vist per un espanyol".

Presentà l'orador el jove Roger Parés.

Es tracta d'un refugi espanyol que féu la guerra al costat de la República.

L'orador començà dient que l'imperialisme que subjuga Catalunya no se'l podrà vèncer si no és lluitant junts tots els pobles de la Península, els quals sofreixen el mateix jou.

Féu història des de la fundació d'Ibèria, detallant totes les invasions celtes, ibèries, romanes, franques i morunes, per arribar a la conclusió de què Catalunya és una nació ben definida i que no té res de comú amb Espanya.

Digué després que ell es partidari de la completa independència dels pobles i que la seva voluntat és sagrada. No creu ni amb Federacions ni amb Confederacions. La Nació ha d'ésser completament independent.

Il·lustrà la conferència amb una interessant col·lecció de dibuixos per a demostrar que l'imperialisme espanyol plana no solament damunt de Catalunya, sinó que també damunt de tots els pobles d'Espanya, i que quan la voluntat d'aquests sigui d'ésser lliures serà quan es vencerà dit imperialisme.

OUS

OUS

OUS

OUS

(rossos)

GRANJA BARCELONA, S. A.

Tel. 582-62-78

S'extengué en llargues consideracions sobre la diversitat ben acusada i de la idiosincràcia dels pobles catalans, bascs, gallecs i també els andalusos, si bé aquests ara comencen a donar-se'n compte.

Per últim parlà de la primera República espanyola que es deia federal, i no en tenia res. Morí pels cantonals. La segona República, proclamada a Barcelona abans que enlloc, és la que concedí l'Estatut d'Autonomia a Catalunya. Jo, diu el conferenciant, valgué ésser contrari de la concessió de l'Estatut. Espanya no pot concedir res a un altre poble que té els mateixos drets que té ella. El que cal és respectar els drets que té Catalunya a ésser lliure.

Hem rebut una missiva d'H. Nadal-Mallol, el fundador i director de "Ressorgiment", de Buenos Aires, agraïnt-nos el petit homenatge que li vam dedicar en el nostre número passat, amb motiu de la desaparició de la seva vella i prestigiosa revista.

Modest i efusiu com sempre, fa: "Veig que tots els que parreu de la fi de 'Ressorgiment' us passeu de mida, però ho accepto per l'afecte que em porteu. Moltes gràcies. Gràcies també pe's exemplars que m'heu enviat de la revista, que em permetrà de poder-ne enviar algun exemplar als meus familiars del Port de la Selva, potser i tot un exemplar per a l'arxiu-biblioteca de l'Ajuntament, si no li priven l'entrada, perquè els dos meus llibres que hi tenia, quan hi ficaren els peus els franquistes, el primer que van fer fou cremar-me'ls".

Una vegada més hem vist en la premsa mexicana la fotografia de Francesc Duran i Rosell, acompanyada d'una informació relativa al seu alt prestigi i representació en la indústria mexicana.

Aquesta vegada el veiem a l'aeroport, a punt d'agafar l'avió, per a assistir al Congrés d'AILA de Buenos Aires, i al Consell Assessor d'ALALC a Montevideo; aquest viatge a Sudamèrica té connexió amb el Primer Congrés Iberoamericà de la Indústria del Vestit, que tindrà l'oc a finals d'any ací a Mèxic.

En un hotel de la Costa del Sol hi ha un gran rètol que diu: "Ací es parla francès, anglès, alemany".

Una nit un andalus, amb una ironia un xic punyent i reveladora, hi escrigué a sota aquest afegitó: "I també espanyol".

En aquests dies el nostre estimat amic i col·laborador Pere Foix, ha complert 80 anys d'edat.

Qui no ho sabés, no ho creuria; es conserva molt bé.

Amb aquest motiu acudiren a casa seva a donar-li l'enhorabona alguns dels seus bons amics.

En una reunió íntima, on hi respirava un escalf afectuós

i germanívol, es brindà perquè el nostre escriptor i vell lluitador dels ideals patriòtics i humans segueixi gaudint de bona salut, i lliurat com sempre a la seva fecunda obra literària.

Ell, acompanyat de la Josefina, la seva esposa abnegada i fidel, ho agraï amb les llàgrimes als ulls.

* * *

A Bilbao la policia matà, a la via pública, al líder separatista basc Euzquai Mendizábal, disparant-li un raig de trets.

* * *

Enguany també l'Orfeó Català, seguint el seu costum i fidel als seus sentiments patriòtics, va celebrar l'aniversari de la proclamació de la República Catalana.

En aquest acte Francesc Ferreras i Duran, president del Parlament de Catalunya a l'exili, va pronunciar un discurs, que el publicarem en el número vinent.

* * *

Amb tot i que encara no es coneix el text oficial de la declaració de la Conferència Episcopal espanyola —pendent d'aprovació definitiva—, circula un document que el reprodueix literalment. Consta de vuit pàgines.

La nostra atenció s'ha fixat sobre els seus dos punts principals: la missió de l'Església en l'ordre temporal i les relacions entre ella i l'Estat.

L'Església és, abans que tot, el signe de la vivificant presència de Crist en el món.

Accepta que tots i cadascú hem de tenir llibertat per a elegir la nostra manera d'actuar en la vida social i política, a través del pluralisme i opinions i opcions possibles.

* * *

El Centre Republicà Espanyol, de Mèxic, celebrà l'aniversari de la República, assistint-hi, a més a més de notables figures de la política i la cultura mexicana, el llicenciat Hugo Cervantes del Río, secretari de la Presidència, el qual duia la representació del President de Mèxic, llicenciat Luis Echeverría, que es trobava a Europa en viatge oficial.

* * *

Dr. Demòfil Franco

Odontòleg

Posa a la disposició de la seva clientela
la moderna instal·lació de la turbina
d'aire que elimina el molest i
dolorós torn dental
Servei de Raigs X.

Uruguay 44-112

Tel. 5-21-20-57

Méxic, D. F.

La gent de Biscaia gaudeix, en general, de molt bona salut. El seu defecte, segons ha manifestat el cap provincial de Sanitat, és que mengen i sobretot beuen una mica massa.

L'any 1971, diu, els biscaïns begueren vuitanta milions de litres de vi i quatre milions d'altres begudes alcohòliques, el que representa el doble d'ara fa deu anys.

* * *

Adriano Comel de Persico donà una conferència, a l'Orfeó Català, a l'entorn de: "Trieste, història i vicissituds d'una ciutat de parla italiana".

* * *

Les autoritats franquistes prohibiren un homenatge que l'Associació de Dones Universitàries, de Madrid, volien celebrar en homenatge a la memòria de Pau Picasso.

Per haver efectuat un acte semblant, a Barcelona, fou processat un conegut crític d'art.

* * *

L'escriptor català, Pere F. Miret, autor d'*Esta noche... vienen rojos y azules* i *Prostitutos*, editats per cases argentines, fou presentat, ell i els seus llibres, per Armando Colina, en la galeria de la Llibreria Arvil de la capital mexicana.

* * *

Un notable home de lletres barceloní, i fervorós patriota, ha escrit una carta a un seu vell amic de Mèxic, i li diu: "...Em sembla que cada vegada més convé que surtin coses a fora. I si em diguessin quins temes aconsellaria més i quins crec que, més àmpliament, convenen, diria que coses com el que publica el sempre tan enyorat mestre Pere Bosch Gimpera a 'Xaloc', i sobretot com aquestes notes sobre catalans que publica Agustí Cabruja a la revista 'Orfeó Català'. Ací les coses segueixen si fa o no fa igual, i això dona un relleu especialíssim al treball pacient d'anar registrant tot allò que el temps i les circumstàncies amenacen amb l'oblit".

* * *

La vídua de Picasso autoritzà, al govern de la República Espanyola a l'exili, que gestionés que el Museu d'Art Modern de Nova York torni "GUERNICA".

El famós quadre passarà a ésser propietat de Mèxic, i la INBA erigirà un edifici especial per a exhibir-lo.

* * *

Monsenyor José Méndez Asensio, arquebisbe de Pamplona, invocà els principis especials de l'Església per a protegir a onze capellans de la seva diòcesi, en contra dels procediments oficials per haver fet, en els darrers temps, alguns públics i vigorosos atacs contra la política del govern.

* * *

La Secció Femenina de l'Orfeó Català va celebrar el VI aniversari de la seva fundació, amb un brindis de germanor i d'optimisme de cara al futur.

* * *

La revista "Modern International Drama", de Nova York, acaba de publicar l'obra teatral *Esta noche juntos, amándonos tanto*, de Maruxa Vilalta, traduïda a l'anglès pel professor Willis K. Jones.

Així mateix publica, en el mateix número, *Cruma*, de Manuel de Pedrolo, traduïda per l'escriptor nordamericà George E. Wellwarte.

* * *

Una invasió de gent d'arreu de la Península Ibèrica passen la frontera per anar a veure, a Perpinyà, la pel·lícula "El último tango de París", condemnada per la premsa del Vaticà i prohibida en diversos països.

Fins s'organitzen viatges col·lectius en autocar des de Barcelona, Saragossa i Madrid, a preus molt crescuts; es diu que aquest film és l'escàndol del segle.

No en faran un gra massa?

* * *

Organitzada per la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic (Direcció General de Difusió Cultural) s'inaugurà, a la Casa del Lago, una impressionant exposició de l'artista basc Itxaropena Goikoetxea.

En el CATALEG de presentació i propaganda, l'artista adreçant-se al PUEBLO DE MÈXICO, diu el següent:

"Me siento en el deber, dado el motivo y la misión de mi obra, de dar una explicación de mis lienzos. Muchos pueblos del mundo no son ajenos a la lucha que hoy lleva Euskadi. Una lucha de liberación nacional. Como artista, me creo en la obligación de dar testimonio de esa lucha con mi obra. Todo lo que represento es una imagen de lo que acontece actualmente, así como los medios que utiliza el pueblo comprometido en la misión de liberar Euskadi. Asimismo brindo un homenaje a mi hermano JON, asesinado por las balas de la guardia civil (Euskadi Norte) cuando se dirigía a Euskadi Sur en una misión en la misma frontera, en los montes. Así como a mi madre y a todas las madres de Euskadi, que ayudan a sus hijos en el deber de lucha que se han impuesto".

Galería y Objetos
de arte.

Mezzanine

KAY GABRIEL

Londres 104-6

Tel.: 5-11-71-59

MEXICO 6, D. F.

Jordi González i Castells
7, rue de Carouge
1205 Genève (Suïssa)

Ginebra, 25 de març de 1973.

Sr. Director d' "Orfeó Català"

Bolívar 31 - 2º

México 1, D. F.

Distingit senyor:

Manuel González Alba, mort el 6 d'octubre de 1934 lluitant per Catalunya, és mereixedor d'una biografia com a gramàtic, editor i patriota. Així ho creiem els seus fills, en nom dels quals us escric per pregar-vos que publiqueu en la revista sota la vostra direcció el document adjunt.

En representació del meus germans, us dono anticipadament les gràcies per la vostra gentilesa i us saludo ben atentament.

(Firma)

Manuel González Alba. Quedarem agraïts a totes les persones que ens comuniquin records i dades sobre el nostre pare, el gramàtic, editor i home de lletres, Manuel González Alba, mort en combat per Catalunya el 6 d'octubre de 1934.

Tota la documentació (correspondència, retalls de premsa, referències bibliogràfiques, etc.) que se'ns envii, destinada a ser utilitzada en la confecció d'una biografia, serà objecte de la més gran cura i retornada immediatament després de ser fotocopiada. Adreceu les informacions a: Jordi González i Castells, 7, rue de Carouge, 1205 Genève (Suïssa), o bé a: Paül i Medir González i Castells, Apartat 58, Valls (Tarragona).

INTERNATIONAL MERCANTIL Co., S. A.

Carrer Orizaba Núm. 43-A
México 7, D. F.

* * *

SECCIO FILATELICA

Compra-Venda de segells per a colleccions
Telèfon 5-25-64-27

Dr. Eduard Neira
OCULISTA

CAMPECHE 46 COL. ROMA SUR
TELEFONO 574-12-18 MEXIC, D. F.

LLETRES DE DOL

El nostre secretari de redacció, el molt estimat i bon amic Sebastià Ortiz, passa per la pena d'haver perdut al seu germà, el doctor Pere Ortiz, en un accident de carretera ocorregut el passat dia 7 d'abril en el poble Alpine, de l'Estat de Texas.

El dia abans encara va tenir l'oportunitat de dirigir una taula rodona amb els estudiants de la Universitat Sul Ross, d'Alpine, en la qual va compartir i examinar idees i situacions del moment present, com a culminació d'un curs de literatura i humanitats.

Durant la seva estada en la ciutat de Mèxic, els anys 1941 al 1947, va ser soci del nostre Orfeó Català, i en diverses ocasions va ocupar la tribuna per a donar conferències, entre les quals recordem "Història de la música als Estats Units" i "Història del Jazz", amb il·lustracions musicals, especialment dedicada a la joventut.

Darrerament va donar una conferència sobre "L'art romànic català", amb projecció de magnífiques transparències.

En la seva carrera de professor universitari en els Estats Units va ocupar diverses càtedres: professor de filosofia i francès al Riverside College de Riverside, de Califòrnia; Cap del Departament de Llengües en la Universitat de Bradley a Chicago, Illinois, lloc que també va ocupar a la Universitat d'Arts i Indústries de Kingsville, Texas, etc.

Gironí, originari d'Olot, fou enterrat en el cementiri de Kingsville el dia 9 d'abril. Una gran gernació d'estudiants, professors i amics van assistir-hi, i el rector de la Universitat doctor Jernigan va pronunciar un emotiu discurs recordant els seus mèrits en el camp de l'ensenyament.

Per la seva labor com a professor i en l'elaboració de plans d'estudi i altres activitats en la vida social, el Senat de l'Estat de Texas va prendre l'acord oficial d'honorar la seva memòria en un document que ha estat tramès als seus familiars.

Reposi en pau.

Al mes de maig morí, a aquesta ciutat de Mèxic, el nostre benvolgut amic el conegut i notable uròleg doctor Carles Parés i Guillén.

Parés estudià i es llicencià a la Facultat de Medicina

de Barcelona, es doctorà a Madrid, i fou deixeble primer del seu pare, també molt distingit uròleg barceloní, treballant després a l'Escola del professor Gil Vernet a l'Hospital de la Santa Creu.

Féu tota la nostra guerra com a metge de batalló al front d'Aragó, i d'altres de la Península després, s'exilià a França, i vingué a Mèxic l'any 1939. Ací es distingí ben aviat en la seva especialitat, fou professor de l'Escola de Medicina de la UNAM, publicà un valuós Tractat d'Urologia i nombrosos treballs, i exercí amb gran èxit durant tots aquests anys.

Soci de l'Orfeó des del començ de la seva estada a Mèxic, teníem el goig de saludar-lo sovint en els nostres actes i diades assenyalades.

A la seva muller Núria, l'exquisida portessa —membre del Consistori dels Jocs Florals de la Llengua Catalana d'enguany, a celebrar pròximament a Mèxic—, a les seves filles i marit, al cosí i nebots Josep, Narcís i Roger, fervents col·laboradors a les nostres tasques, vagi l'expressió del nostre condol més sincer i cordial.

Ha mort la senyoreta Francesca Castellà, germana d'Albert Castellà i cunyada de Josep Chalaman.

Fem present als seus familiars, i de manera especial als consocis i amics Albert Castellà i Josep Chalaman, la nostra més sentida condolença.

També ha mort la senyora Montserrat Arnal, muller del consoci i amic Bartomeu Blanchart.

A ell i als seus familiars, fem present el nostre dol i sentiment.

Dr. PELAI VILAR C. Dr. PELAI VILAR PUIG

OTORRINOLARINGOLEGS

Paseo de la Reforma 400-503 Tels.: 511-29-16,
589-07-69
MEXIC, D. F. i 553-59-02

VIDRIERIA "POPOCATEPETL"

Vidres i miralls

SERVEI RAPID A DOMICILI

Av. Popocatepetl 156 Col. Portales
México 13, D. F. Telèfon 5-32-27-48

JOAN ROVIRA UTESA

ASSEGURANCES EN GENERAL

VIDA - Incendi - Robatori - Cristalls
Accidents personals - Incendi i robatori
domiciliari - AUTOMÒBILS.

562-97-66
TELEFONS: i
533-17-60

MARIBEL

Pasaje Iturbide 18, Tel. 5-18-27-95, México, D. F.

LLENCERIA
FINA

DR. EMILI FOLCH SOCÍAS

CARDIÓLEG

CONSULTES A LA TARDA, PRÉVIA CITA

Passeig de la Reforma 400-402

Tel. 511-56-92

Mèxic, D. F.

Joaquim Lluhí Sterna

ADVOCAT

Av. Juárez Núm. 64 - 212

México, D. F.

Tel. 585-16-72

Syntorgan, S. A.

MATERIES PRIMES PER A LES INDÚSTRIES
FARMACÈUTIQUES I QUÍMIQUES

EXTRACTES VEGETALS, TOUS I SECS

Ave. Sur 4, N° 261
México 9, D. F.

Col. Agrícola Oriental
Tel. 559-20-02

El beure
vi
és de
bon
gust

En el restaurant o a casa, sempre que
desitgeu menjar a gust, beveu Terrasola el
vi imprescindible en tota taula ben servida.

Terrasola

El vi mexicà de bon gust.

Elaboració exclusiva de les nostres propietats
collites en el Valle de Guadalupe, B. C.

Distribuit per FORMEX-YBARRA, S. A.

UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

LABORATORIOS
Queralt Mir, S. A.

Productes científics

Melchor Ocampo 138
Coyoacán, D. F.
Tels.: 5-24-69-89 i 5-24-69-35
MEXIC 21, D. F.

Laboratorios
fedal, s. a.

ESPECIALITATS

FARMACÈUTIQUES

IRLANDA 114
APDO. POSTAL 69-676
MEXICO 21, D. F.
TELS. 549-33-00
549-90-35

**FRANCESC PINO
TARRAGO**

ADMINISTRACIÓ DE FINQUES

Artículo 123 Núm. 37 - Desp. 409

MÉXICO, D. F.

Teléfono 5-21-80-82

EDITORES MEXICANOS UNIDOS, S. A.
(Editores y Distribuidores)

Luis González Obregón 5-B México 1, D. F.
Apartado 45-671 Tel.: 521-75-96

LLIBRES D'INTERÈS:

ESOTERISMO EN EL POPOL-VUHL.—R. Girard	\$ 45.00
LOS INDIOS SELVÁTICOS DE LA AMAZONIA PERUANA.—R. Girard	" 45.00
LOS MAYAS ETERNOS.—R. Girard	" 90.00
CUENTOS MEXICANOS DE AUTORES CONTEMPORANEOS.—J. Mancisidor ..	" 30.00
CUENTOS MEXICANOS DEL SIGLO XIX.—J. Mancisidor	" 30.00
ASI HABLABA ZARATUSTRA.—F. Nietzsche	" 15.00
EL ANTICRISTO.—F. Nietzsche	" 12.00
MÁS ALLÁ DEL BIEN Y EL MAL.—F. Nietzsche	" 20.00
EL CREPÚSCULO DE LOS IDOLOS.—F. Nietzsche	" 15.00
LIBROS SAGRADOS DE ORIENTE	" 20.00
DRAMÁTICAS PROFECÍAS DE LA GRAN PIRÁMIDE.—R. Benavides	" 42.00
DICCIONARIO DE SINÓNIMOS ESPAÑOLES.—F. Rofer. (Rústica \$ 40.00, em- pastado \$ 70.00).	

EN TOTA

BONA

TAULA

SEMPRE HI

TROBAREU

UN VI

H I D A L G O

OMEGA — TISSOT — NIVADA

Despertadors

SWIZA, ANGELUS i JAZZ

JOYERIA FINA — ALTA QUALITAT

Joieria Altaba

us ofereix el seu nou establiment

a gènova 65-c
tel. 5-14-54-84

col. juárez
mèxico 6, d. f.

Agencia Oficial
O M E G A